

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a církevního práva

Teologická studia – Religionistika

Zánik templářů z pohledu buly Vox in excelso

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Vít Hlinka, Th.D.

Olomouc 2022

David Krajíček

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 23. listopadu 2022

David Krajíček

Anotace

Příjmení a jméno autora: Krajíček David

Název práce: Zánik templářů z pohledu buly *Vox in excelso*

Vedoucí práce: Mgr. Vít Hlinka, Th.D

Počet stran: 58

Počet příloh: 2

Klíčová slova: *Vox in excelso*, Templáři, Chinonský pergamen, koncil ve Vienne, Klement V. Filip IV. Sličný, Vilém z Nogaretu, 14. století

Tato práce se zabývá zánikem templářského řádu, který je dán do historických souvislostí. Cílem práce je historické zhodnocení zániku řádu. Jako výchozí bod práce je použita bula *Vox in excelsa*, která je analyzována a uvedena do historických událostí. Součástí práce je překlad určitých částí buly *Vox in excelso* do českého jazyka.

Annotation

Name: Krajiček David

Title of work: End of the Templar order from the point of view of the bull *Vox in excelso*

Thesis leader: Mgr. Vít Hlinka, Th.D

Number of pages: 58

Number of attachments: 2

Key words: *Vox in excelso*, Templars, Chinon Parchment, Council of Vienne, Clement V. Filip the fair, Guillaume de Nogaret, 14st. Century

This work is about the fall of the Templar's order, which is placed in historical context. The main goal of this work is historical assessment of the fall of the order. Main point of view is bull *Vox in excelso*, which is analyzed and places in historical events. Part of this work is translation of certain parts of the bull *Vox in excelso* into the Czech language.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Historické pozadí pádu templářů	8
2.1. Papežství.....	8
2.2. Filip IV. Sličný, král Francie.....	10
2.3. Templáři, chudí rytíři Krista a Šalamounova chrámu	11
3. Filipovo vyšetřování templářů	14
3.1. Informování papeže o templářské kauze	14
3.2. Vyšetřování templářů francouzskou monarchií	17
4. Papežův zásah do vyšetřování.....	22
4.1. Pokus papeže o setkání s vedením řádu	22
4.2. Události v Poitiers a 72 templářů	24
4.3. Chinonské události	28
4.4. Obhajoba řádu templářů	30
5. Události Viennského koncilu	34
5.1. Jak vést proces s templáři?	35
5.2. Zrušení řádu.....	37
5.3. Události po vydání buly Vox in excelso	40
6. Závěr.....	43
Prameny	45
Literatura	46
Přílohy	50

1. Úvod

V této bakalářské práci se budu věnovat problematice zániku Templářského řádu. Toto téma je častým předmětem zkoumání, a to jak z hlediska sporu mocí náboženských a světských, tak z hlediska antropologického, kde se zkoumá přenášení určitých představ a mýtů o zániku templářů. Můj zájem bude čistě historický.

V práci se budu snažit o historické zhodnocení zániku templářského řádu, konkrétně o rekonstrukci historických událostí, které vedly ke smutnému a tragickému konci templářů.

Jako hlavní zdroj a výchozí bod práce budu považovat bulu *Vox in excelso*,¹ kterou po její analýze dám do historických souvislostí pomocí sekundární literatury. V textu uvádím části buly *Vox in excelso*, které budu analyzovat nebo dávat do kontextu historických událostí. Tyto části pojmenuji, aby byl text této práce přehlednější umožnil lepší orientaci. Pokud v textu budu na tyto uvedené části odkazovat, budu na ně odkazovat dle uvedeného pojmenování. Tyto části, pro přehlednější oddělení od vlastní části textu, budu dávat do rámečku. Všechny části buly použité v této práci přikládám v příloze, kde jsou seřazeny podle pořadí, v jakém jsou psány v bule *Vox in excelso*.

Bulu *Vox in excelso* jsem přeložil kompletně, ale v rámci určitých nedostatků a mé překladatelské nezkušenosti jsem se rozhodl tento kompletní překlad nepřikládat v příloze, neboť jej považuji za neucelený a místy i nepřesný.²

Tam kde byla neposkytuje o určitých historických událostech informace a budu tyto události považovat za podstatné z hlediska kontinuity událostí a formulování závěru, doplním tyto informace ze sekundární literatury a pokusím se uvést, z jakého důvodu jsou v bule vynechány. Na základě této syntézy informací bude mým cílem objasnit, jak k zániku templářského řádu došlo, a jakou roli měli při zániku templářů jednotlivé politické mocnosti Evropy, zejména papežství a Francouzské království.

Pro zhodnocení celé problematiky jsem čerpal z velkého množství zahraniční i české literatury, z nichž jsem si jako stěžejní vybral Malcolma Barbera a jeho knihu *Proces s templáři*, která je v České republice hojně citovaná nejen v bakalářských pracích na téma

¹ Bula *Vox in excelso* se dochovala ve třech rukopisech – Jedna je v Archívu koruny Aragonské, druhá je v El Escorial a třetí je uložena v Dijonu. Kritické edice buly jsou výstižně popsány v článku BROWN Elizabeth A. R. and Arthur FOREY, “Vox in excelso and the Suppression of the Knights Templar: The Bull, Its History, and a New Edition”, *Mediaeval studies* (2018): str. 25-40. V tomto článku je k dispozici také kritické vydání buly *Vox in excelso* v latině na str. 41-58.

² Příkladem neuceleného překladu jsou templářské tituly uváděné v bule, kterým se částečně věnuji v práci. Jsou to nedostatky, které nebrání nijak v cílech této práce, avšak pro jiné další práce mohou být tyto nedostatky problémem. Rozhodl jsem se tak soustředit na stanovené cíle práce než na z kvalitnění překladu buly.

templáři;³ knihu *Templáři* od Barbary Frale, která sice čerpá i z *Procesů*, ale doplňuje Barberův pohled pohledem spisů z vatikánských archivů, podstatný pro postup této práce; a knihy od Alaina Demurgera *Persecution of the Templars* a *Jakub z Molay*, který upřesňuje některé informace od Barbera. Tito autoři v mnohém syntetizují a shrnují staré badatelské výstupy.

Tyto informace rozvinu pomocí další sekundární literatury vypsané v seznamu literatury a odborných článků, které se zabývají jednotlivými primárními zdroji, nebo obsahují informace, které neobsahuje sekundární literatura.

V příloze přikládám tabulku s časovými daty pro lepší orientaci, kterou jsem sestavil na základě výše zmíněné literatury, respektive datace v nich uváděné. V tabulce jsou tučně vyznačeny události, kterou jsou popisovány i v bule *Vox in excelso*.

Toto téma jsem si vybral, neboť mě velmi zajímá už od raného dětství a rád bych rozšířil své znalosti v tomto tématu. A proto jsem se mi jevilo k pochopení událostí zvolit perspektivu buly *Vox in excelso*, jako vhodný prostředek, neboť se domnívám se, že tento přístup není dostatečně akcentován,⁴ neboť odborná literatura odkazuje častěji na záznamy z kronik než na samotnou bulu, která definitivně potvrdila zánik templářského řádu, což není nežádoucí, ale může nám uniknout tehdejší pohled apoštolského stolce.

V rámci úvodu bych chtěl poděkovat zejména svému vedoucímu práce Mgr. Vítu Hlinkovi, Th.D, za jeho ochotné vedení, za upevňující podněty a za trpělivost. Nebýt jej a jeho zkušeností, pak by tato práce postrádala smysl. Chtěl bych taktéž poděkovat své rodině, která mě upevňovala v rozhodnutí studovat, a v neposlední řadě musím poděkovat svým přátelům, kteří museli slýchat mé nadšení a „trpět“ mé povídání k tomuto tématu, čímž mi pomohli mnoho myšlenek utřídit.

³ Příkladem může být diplomová práce Františka Novotného na téma Antirituál – Procesy s templáři a pozdně středověké představy o antinomické herezi psána na Ústavu religionistiky Masarykovy univerzity v Brně; nebo bakalářská práce Jana Poláka na téma Vztahy templářského řádu a papežského stolce psána na filosofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni.

⁴ Příkladem může být nedávná výzva v knize *Passione dei templari*, kde její autorka Simoneta Cerrini vyzývá po pozornosti a důležitosti buly *Vox in excelso*.

2. Historické pozadí pádu templářů

Část buly *Vox in excelso* – úvodní část:

Je slyšet hlasité bědování, přehořký pláč,⁵ neboť přišel čas. Přišel čas, kdy Pán běduje skrze proroka: “Tento dům poznal můj vztek a zuřivost; Bude odebrán z mé pozornosti, kvůli špatnosti jeho synů, kteří mě vyprovokovali k hněvu, otočili se ke mně zády a nikoliv tvářemi, a přinášejí modly do svého domu, které v mém jménu jsou vzývány, aby je pošpinili“. Bálovi vybudovali posvátná návrší, aby uvedli a zasvětili své syny idolům a démonům.⁶ „Hluboce se provinili, jako za dnů Gibeje“.⁷ Při tak strašných zprávách a hrůze z takové potupy – kdy kdo slyšel něco takového? kdo viděl něco podobného? - „upadl jsem, zkrušen tím, co slyším, hrozím se toho, co vidím. Mé srdce vrávorá, náhlá hrůza mě jímá, kýžený soumrak se mi změnil v otřesnou chvíli.

Úvodní část buly *Vox in excelso* je laděna do velice zahořklých zpráv – lid se obrátil od Boha. Autor buly, Klement V., využil citace z Bible,⁸ které přidávají na dramatičnosti situace a seznamují čtenáře s tím, jakou povahu mají události popisované v bule. Ovšem bez pochopení předešlých událostí si stěží uvědomíme, jak vypadal stav Evropy, když papež sepisoval tuto bulu, a co samotná bula popisuje. Proto uvedu historické souvislosti tří subjektů, které silně ovlivňovaly zánik templářského řádu: papežství, francouzskou korunu a templářský řád.

2.1. Papežství

Papežský stolec se od druhé poloviny 11. století snažil zbavit vlivu laických panovníků, kteří potřebovali administrativní služby duchovenstva. Ve 12. století mělo papežství výhodu ve formě rozvíjení kanonického práva z bolognského učení, díky čemuž papežové a úředníci získávali důležité právní vzdělání a mohli tak aplikovat teorii vlády apoštolského stolce na praktickou skutečnost.⁹

V roce 1294 byl zvolen papežem kardinál Benedikt Gaetini jakožto Bonifác VIII., který nastupuje po Celestinovi V.¹⁰ Celestin V. nebyl připraven na vysokou politiku Evropy

⁵ Jer 31, 15.

⁶ Jer 32,31-35.

⁷ Ozeáš 9, 9.

⁸ Využívány jsou citace z proroků, zejména Jeremiáše, Ozeáše a Izaiáše.

⁹ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, Praha: Argo, 2008, str. 34-35.

¹⁰ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 40.

a správu takového kolosu, jako bylo papežství.¹¹ Bonifác VIII. navazoval na politiku papežství z druhé poloviny 11. století, což vedlo k mocenským bojům, zejména se soupeřícím rodem Coloniů. Příkladem těchto sporů o moc je umožnění návratu klanů Neriů do Florencie, kteří se začali mstít svým rivalům a zapříčinili tak vyhnanství Dante Aligieriho. Dalším příkladem je obvinění dvou kardinálů Coloniů z ukradení rodinného pokladu, který Bonifác nechal převážet z Anagni do Říma. Při povolání před Bonifáce kardinálové prchli a sepsali manifest z Lunghezzy, kde popisovali nedovolené intriky během volby Bonifáce VIII.¹²

V rámci mezinárodní politiky postupoval Bonifác VIII. zprvu ostře. V roce 1296 vydal bulu *Clericis laicos*, ve které řešil otázku vymáhání daní na duchovenstvu bez papežova povolení, a uvaloval interdikt na ty, kteří takto činili. O rok později však vydává bulu *Etsi de statu*, kde přiznal králům možnost vymáhat od duchovních daně, pokud hrozí království nebezpečí. Je zřejmé, že se politika Bonifáce VIII. střetávala s králi Evropy, zejména Filipem IV. Sličným, v jehož zemi se tento výběr daní prováděl. Z vydání těchto bul lze spatřit, jak se Bonifácova politika měnila z nekompromisního jednání k pokusu o řešení konfliktu. V témže roce, kdy vydal bulu *Etsi de statu*, schválil svatořečení Ludvíka IX, děda Filipa IV., jako náznak usmíření. Konflikt ohledně daní byl sice bulou *Etsi de statu*, vyřešen, ale vzájemná otázka pravomocí papeže a krále zůstala stále otevřená.

Situace se vyhrotila bulou *Ausculta fili* z roku 1301, kde Bonifác VIII. zmínil nejvyšší pravomoc římského papeže nad církevními hodnostáři. Reagoval tak na odsouzení biskupa v Pamiers bez konzultace s papežem.¹³ Bonifác, poučen z minulých let, kdy kompromisní politika nedokázala vyřešit otázku pravomocí, znovu nastolil nekompromisní politiku. V dalším roce vydává bulu *Unam Sanctam*, která byla psána v kontextu papežského supremátu. Bonifác také připravoval v roce 1303 bulu *Super petri solio*, kterou se chystal Filipa IV. exkomunikovat, ale k jejímu vydání nedošlo, neboť záhy po pokusu o únos francouzskou monarchií umírá.¹⁴

V této situaci nastupuje na papežský stolec Benedikt XI., který zrušil v roce 1304 všechny rozsudky nad Filipem a rodem Coloniů a po krátkém pontifikátu umírá.

Zvolen je následně Bertrand z Gotu, papež Klement V., který v předchozích letech jednal, tak, aniž si zneprátelil obě, proti sobě stojící, strany.¹⁵ V době svého pontifikátu trpí

¹¹ FRALE Barbara, *Templáři*, Praha: Argo, 2009, str. 107.

¹² FRALE Barbara, *Templáři*, str. 108-109.

¹³ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 41.

¹⁴ Ohledně pokusu o únos viz kapitola 2.2.

¹⁵ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 42.

žaludečními záchvaty, čímž je nucen ze zdravotních a diplomatických důvodů¹⁶ přesouvat své působíště do Lyonu, Poitiers, Vienne a nakonec do Avignonu, čímž zahajuje tzv. „Avignonské zajetí papeže“. Italové v něm viděli loutku francouzské monarchie, což utvrzuje fakt, že Klement V., papež, který byl zároveň římským biskupem, nikdy nebyl v Římě.¹⁷ Byl dvojnásobný laureát kanonického práva a zkušený diplomat,¹⁸ který byl postaven před problém, který ovlivnil a mocenské struktury papežství a francouzské koruny v Evropě.

2.2. Filip IV. Sličný, král Francie

Filip IV. Sličný nastupuje na francouzský trůn v roce 1285, kdy se zakořenila myšlenka krále coby náboženského panovníka, a to díky jeho dědečku Ludvíkovi IX., který byl nejen účastníkem křížové výpravy, ale i samotným terciářem františkánů.¹⁹ Ludvík IX. tak byl vítaným králem, který nastolil možnost absolutistického panovníka.²⁰

Po Ludvíkovi bylo těžké uřídit administrativní kolos, který tehdy zanechal. Je možná ironií, že při nástupu absolutistické monarchie se upozadovala postava krále, a do popředí se dostávali královi lidé, kteří museli tuto administrativu řídit.²¹ Královská správa se tak proměňovala na účinný nástroj, obzvláště když královi lidé získávali potřebné vzdělání na Orleánské univerzitě, která byla „líhni královských služebníků“ a soupeřila tak s Bologneskou univerzitou. Filip IV. se nechával právníky z Orleánské univerzity obklopot.²²

Kapetovská dynastie i přes administrativní zátěž dostávala nový rozměr díky Ludvíkovi IX. – rozměr náboženský.²³ Tento rozměr nabyl na síle, když Filip začal úzce jednat s papežstvím. Navíc polovina kardinálského sboru při volbě Klementa V. byla více nakloněna Filipovi než nově nadcházejícímu papeži.

Jakmile se Filip IV. ujal kralování, ocitá se francouzská pokladna v dluhu, nejspíše díky nutnosti navýšení výdajů na administrativu.²⁴ Tomuto nepomohlo ani válečné úsilí Filipa

¹⁶ Papež si nejspíše přál být poblíž francouzské monarchie, aby mohl vykomunikovat další křížovou výpravu, která byla možná pouze tehdy, pokud by se sjednal mír mezi Francií a Anglií.

¹⁷ READ Piers Paul, *Templáři*, Praha: BB art, 2002, str. 314.

¹⁸ FRALE Barbara, *Templáři*, str. 126.

¹⁹ DUBY Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost*, V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2003, str. 217.

²⁰ DUBY Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost*, str. 226.

²¹ MAUROIS André, *Dějiny Francie*, Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1994, str. 51.

²² DUBY Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost*, str. 215; MAUROIS André, *Dějiny Francie*, str. 52.

²³ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 48.

²⁴ MAUROIS André, *Dějiny Francie*, str. 52. Na téže straně je výstižné vyjádření vyjadřující možný stav francouzské monarchie: „...silná vláda stojí hodně, a vláda, která stojí hodně, přestává být silnou...“

s Angličany (peníze se snažil získat daněním duchovenstva, stejně jako Anglická strana).²⁵ Díky velkým dluhům byl pak nucen požádat templáře o půjčku 300 000 zlatých florinů.²⁶

Nejednalo se o první získání peněz krátkodobým řešením. Dvakrát zabavil majetek italským bankéřům ve Francii a v roce 1306 vyhání židy, kterým taktéž zabavuje majetek.²⁷

Jakmile Bonifác VIII. vydáváním bul a přípravou exkomunikace zaujal k Filipovi nekompromisní politiku, spouštěla tehdy francouzská koruna dezinformační kampaň zaměřenou proti Bonifácovi VIII. Následně Vilém z Nogaretu, exkomunikovaný francouzský ministr, se neúspěšně pokusil spolu s armádou 7. 9. 1303, den před vydáním buly *Super petri solio*, o únos Bonifáce VIII., který přebýval v Anagni.²⁸

Po této zkušenosti využil Filip IV. svého vlivu v kurii a byl zvolen papež Klement V., kterému dával najevo svou svrchovanou moc, zejména při papežské korunovaci v Lyonu, kde měl papež v průvodu kolem sebe královskou rodinu.²⁹

2.3. Templáři, chudí rytíři Krista a Šalamounova chrámu

Roku 1119 byli založeni templáři (celým názvem Chudí rytíři Krista a Šalamounova chrámu) Hugem z Payens, který se rozhodl po masakru poutníků u řeky Jordán, bránit poutníky ve svaté zemi, být ku pomoci jeruzalémskému králi a řídit se řeholními pravidly.³⁰ Řeholi vypracoval sv. Bernard, který se podílel na šíření a obhajobě myšlenky tohoto nového řádu a nového konceptu mnicha válečníka – bojovník v době války, mnich v době míru. Tato řehole byla schválena v roce 1129 na koncilu v Troyes.³¹ Myšlenka kontemplativního boje proti zlu se tak dostala plně do válečné podoby.

Důležitou součástí regule byla klauzule, která „vyzývala představené řádu, aby nepřijímali sliby od nových kandidátů příliš ve spěchu a aby je spíše podrobili zkoušce, která by zjistila jejich povahu a záměry.“³² O podrobnostech této zkoušky není v reguli zmínka a nemáme o této zkoušce podrobnější zprávy, nejspíše v důsledku toho, že templáři

²⁵ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 41.

²⁶ FRALE Barbara, *Templáři*, str. 119. Demurger naproti tomu uvádí 400 000, přičemž tehdejšímu pokladníku byl odebrán templářský šat – byl vyhozen z řádu - srov. DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*, str. 159.

²⁷ BARBER Malcolm, *Noví rytíři*, str. 330; srov. DUBY Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost*, str. 227, kde je zmíněno vyhnání Lombardů a židů; srov. MAUROIS André, *Dějiny Francie*, str. 53.

²⁸ FRALE Barbara, *Templáři*, str. 113. Exkomunikace Viléma z Nogaretu viz BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 42-43.

²⁹ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 43.

³⁰ READ P. Piers, *Templáři*, str. 115-116; srov. FRALE Barbara, *Templáři*, str. 36.

³¹ FRALE Barbara, „The Chinon chart Papal absolution to the last Templar, Master Jacques de Molay“ *Journal of Medieval History* 30/2 (2004): str. 113; srov. s Malcolm BARBER, *Noví rytíři*, Praha: Argo, 2006, str. 57-63.

³² FRALE Barbara, *Templáři*, str. 129-130.

drželi řeholní předpisy v tajnosti, a v řádu se šířila ústy představených.³³ Touto zkouškou chtěl sv. Bernard nejspíše zjistit, zdali byl člověk, který vstupuje do řádu, připraven plně sloužit a být připraven na těžkosti a násilí, která uvidí a pocítí na své kůži za svého působení v řádu.

V bule *Vox in excelso* je krátké uvedení templářů, z něhož můžeme číst, jak byli templáři vnímání papežem a jaké úlohy podle papežského úřadu měli zastávat:

Část buly *Vox in excelso* – o templářích:

... řád, který byl ustanoven v zámoří na obranu dědictví našeho pána Ježíše Krista, jakožto zvláštní bojovníci katolické víry a výjimeční obránci Svaté země, jenž byli zahlíženi jako ti, kteří se starají o její prospěch, a proto svatá církev římská těmto bratřím a řádu pronásledujícimu nepřátele Krista, obdarovala počtami mnohých zvláštních výsad, vyzbrojila je znamením kříže proti nepřátelům Krista, opevnila jejich svobody a privilegia, a mnohokrát zakusili četnými způsoby ruku Krista, jednotnou se všemi věřícími – přesto, proti samotnému Pánu Ježíši Kristu.

Jak je zmíněno v části o templářích, templáři byli „vyvýšeni“ církví „poctami mnohých zvláštních pozorností“ a církev „opevnila jejich svobodu a privilegia.“ Za jedny ze zásadních „pozorností“ můžeme považovat tři buly vydané v průběhu 12. století. První z nich, *Omne datum optimum* z roku 1139 vydaná Inocencem II., zaručovala templářskému řádu značnou autonomii v přijímání nových členů a obyčejů.³⁴ Papež templáře touto bulou podřídil výlučně pod sebe.³⁵ Další bula *Milites templi* vydaná roku 1144 Celestinem II. dovoľovala templářům pořádat sbírky, načež navazuje o rok později bula Evžena III. *Militia dei*, která tyto pravomoci rozšiřuje i na desátky.³⁶ Tyto tři buly položily právní základ templářského řádu a jeho fungování pro další roky a století.

V rámci řešení logistického problému, se kterým se Evropa doposud neseťkala, dokázali templáři najít způsob, jak své majetky přesunout ze západní Evropy do Svaté země. Vytvořili ekonomickou strukturu, kterou využíval nejen templářský řád, a dokázali díky tomu dobře pracovat s penězi. Templáři tak získávají cenné ekonomické zkušenosti, které jsou žádány i u francouzské koruny za vlády Filipa IV., kde vykonávají devět základních finančních funkcí po dobu prvních deseti let vlády Filipa IV.³⁷

³³ FRALE Barbara, *Templáři*, str. 133.

³⁴ BARBER Malcolm, *Noví rytíři*, str. 69-70.

³⁵ CERRINI Simonetta, *Templářská revoluce*, Praha: Argo, 2013, str. 26.

³⁶ BARBER Malcolm, *Noví rytíři*, str. 69-70.

³⁷ BARBER Malcolm, *Noví rytíři*, str. 329.

Po bitvě u Hattinu v roce 1187 a dobytí poslední křižácké pevnosti Akkon roku 1291, kde umřel předposlední velmistr řádu, byla království na území Levanty definitivně poražena a templářský řád byl nucen se stáhnout na Kypr, kde roku 1295 získal stejné výsady, jako ve svaté zemi.³⁸

Jakub z Molay, poslední velmistr templářského řádu, je postaven do vedení řádu, který tehdy neplní svou povinnost ve Svaté zemi, neboť z ní byl řád spolu s křižáky vyhnán Saracény, a má problém s přísunem nových mužů. Jeho politika těsně před zatčením byla úzce spojena se snahou o vyvolání další kruciáty, která by pomohla řádu se znovu postavit na nohy.

V roce 1306 Klement V. vnutil velmistrovovi templářů otázku sjednocení dvou řádů (templářů a johanitů), načež mu velmistr templářského řádu Jakub z Molay odpověděl nesouhlasem, neboť tato otázka již byla probírána na koncilu v Lyonu v roce 1274 a stále neviděl důvod, proč by se tyto řády měly spojit. Jediné, proč by měly být oba řády spojeny, byla lepší ochrana majetku řádu, ale ani tento argument jej nepřesvědčil.³⁹

Důležitou postavou v templářském řádu byl Hugo z Pairaudu, který byl ve všech textech ohledně soudu s představenými řádu označován titulem vizitátora Francie, i když pravděpodobně v době zatčení templářů tuto funkci již neměl.⁴⁰ Huga si nejspíše cenil i samotný velmistr řádu, neboť dokázal udržet dobré vztahy s francouzskou korunou. Podle Demurgera mohl sice Filip IV. použít Huga z Pairaudu jakožto prostředníka, nebo dokonce zmanipulovat, ale nedokáže si představit, že by vizitátor a velmistr proti sobě intrikovali, obzvláště když jednali před papežem a králem společně.⁴¹

Frale naopak zmiňuje Huga spíše jako vykonavatele zájmů francouzské koruny, i když není zřejmé, do jaké míry vědomě. Zmiňuje mimo jiné i nejednotu templářského řádu, jehož část působící více na západě, byla více nakloněna francouzskému králi.⁴²

³⁸ BARBER Malcolm, *Noví rytíři*, str. 325; srov. FRALE Barbara. „The Chinon chart...“ *Journal of Medieval History*: str. 114.

³⁹ BARBER Malcolm, *Noví rytíři*, str. 318-319.

⁴⁰ Pravděpodobně je takto chybně označen i v bule *Vox in excelsis* – viz podkapitola 4.3. V listě napsaném v Poitiers 9. června 1307 je podepsán Hugo z Pairaudu jakožto mistr francouzské provincie. Srov. DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*. Praha: Argo 2011, str. 165-166 – pravděpodobně tak vizitátorem Francie zůstal Berenger z Cardony.

⁴¹ DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*. str.166 viz kapitola 3.1.

⁴² FRALE Barbara, *Templáři*, str. 126-127.

3. Filipovo vyšetřování templářů

Část buly *Vox in excelso* – část o Filipovi IV.:

A tehdy, v pravdě nejdražší syn v Kristu, náš Filip, nejjasnější král Francie, jemuž byly oznamovány stejné skutky, který ne kvůli chamtivosti – neměl totiž v úmyslu nárokovat, nebo přivlastnit si majetek od Templářů, naopak ve svém království zanechal pak poté svoji ruku zcela nehybnou – ale kvůli horlivosti pravé víry a následující jasně šlépěje svých předchůdců učinil, aby nám byly mnohé závažné informace sděleny prostřednictvím vlastních vyslanců a listin.

Filip, po vzoru svého děda Ludvíka IX, kterého papež Řehoř X. považoval za vzor křesťanského panovníka,⁴³ chce zachovávat ve svém království ortodoxní víru. Při řešení templářské otázky nejednal z chamtivosti, „ale se zápalem ortodoxní víry, následující jasně své předchůdce...“ jak je řečeno v části buly o Filipovi IV.

Jak moc byla tato Filipova tvář ochránce víry, se kterou by konal vše potřebné, aby zbavil svou zemi heretiků a jiných nepřátel ortodoxní víry, skutečná, a nakolik byla tato tvář schopna spolupracovat s papežstvím při obvinění templářů, nastíním v této kapitole.

3.1. Informování papeže o templářské kauze

Část buly *Vox in excelso* – Lyonské události:

Vskutku již dříve, od počátku našeho povznesení na vrchol nejvyššího pontifikátu, ale také ještě, než jsme přišli do Lyonu, kde jsme obdrželi naši korunovaci a následně tam, i jinde, nám bylo oznámeno důvěrné sdělení, že velmistr, preceptoři a ostatní bratři vojenského řádu Jeruzalémského Chrámu, jakož i samotný řád...

Papež v části Lyonských událostí buly *Vox in excelso* zmiňuje své ustanovení v Lyonu, kde mu bylo „řečeno tajné oznámení“. V této bule není přímá zmínka o určité osobě, která toto oznámení učinila. Dle buly se nejspíše nejedná o Filipa IV. Sličného, protože zde při korunovaci není zmíněn, a je zmíněn pouze jako ten, jemuž „byly oznamovány stejné skutky...“ jak je zmíněno v části o Filipovi IV. Z kontextu buly se zdá, že se Klement V.

⁴³ LE GOFF Jacques, *Ludvík Svatý*, Praha: Argo, 2012. str. 208; Ludvík IX. byl svatořečen Bonifácem VIII. viz bula *Etsi et statu*, kapitola 2.1.

dozvěděl o zločinů templářů nezávisle na Filipovi, avšak Barber uvádí že: „samotný papež, ..., se zmínil také o tom, že král už tuto záležitost nadnesl v Lyonu.“⁴⁴

Je možné, že se Filip dozvěděl o skandálech uvnitř templářů jako první, i když tuto možnost *Vox in excelso* nezmiňuje a ani to z ní není nijak patrné. Read zmiňuje šest členů templářského řádu, kteří byli z řádu vyloučeni, a mohli vznést obvinění vůči řádu – jeden z nich, Esquin de Floyran, zašel za Aragonským králem, Jakubem II. Aragonským, kterého však nepřesvědčil. Následně se tak pokouší u Filipa IV. Sličného, který následně tato tvrzení předesílá Klementovi V.⁴⁵

Byť se zdá, že tajné oznámení bylo klíčové k papežovu jednání a v kontextu byly zní, jako počátek jednání apoštolského stolce, je pravděpodobné, že nechtěl tomuto oznámení věnovat pozornost. Na jednání v květnu roku 1306 v Poitiers s francouzským králem projednávali následnou výměnu: Filip IV. bude zrušeno řízení proti Bonifácovi VIII. za zrušení všech papežových výnosů proti Francii a Vilém z Nogaretu učiní pokání. Otázka templářů tehdy nebyla v řešení. Navíc Klement V. se pokoušel v tuto dobu o smír mezi Anglií a Francií, aby mohla vzniknout nová křížová výprava.⁴⁶ Nevnímá tedy templářskou otázku za naléhavou.⁴⁷

Demurger popisuje události léta roku 1307 v Poitiers, kdy společně Jakub z Molay a Hugo z Pairaudu, stáli před papežem a prosili jej o zahájení vyšetření templářů, neboť pomluvy o jejich řádu nabrali na takové síle, na kterou je potřeba reagovat oficiálním vyšetřováním. Následně přišli za francouzským králem a informovali jej o odpouštění hříchů uvnitř řádu, čímž se v rámci řešení těchto pomluv snažil uchopit iniciativu. Molay si uvědomoval vážnost situace, ale nikoliv však zoufalé, pokud se ji odhodlá řešit.⁴⁸ Pravděpodobně „oznámení stejných skutků“ zmíněné v části o Filipovi IV. se týkají těchto oznámení velmistra a rytířů.⁴⁹

Rozhovor s velmistrem a vizitátorem Francie nejspíše přesvědčil papeže k zahájení řešení situace, jak dokazuje korespondence ze dne 24. srpna 1307, kdy Klement V. píše Filipovi IV.,⁵⁰ kde můžeme spatřit i prvotní papežovu nechuť pustit se do vyšetřování:

⁴⁴ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 72.

⁴⁵ READ P. Piers, *Templáři*, str. 314.

⁴⁶ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 45.

⁴⁷ Satora poukazuje na jednání mezi papežem a francouzským králem v létě 1307, kdy se řešili dvě otázky: mír mezi Francií a Anglií, příprava na novou křížovou výpravu a templářské aféry. Kardinálové tehdy označili požadavky Filipa IV. sličného za absurdní viz SATORA Magdalena, „The role of the cardinal in the templars affair (1307-1308)“, *Ordines militares XVI*, (2011): str. 95.

⁴⁸ DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*, str.166-167.

⁴⁹ Frale uvádí tyto události jako zkonstruované Filipem IV. který pomlouvá velmistra – FRALE Barbara, *Templáři*, str. 123.

⁵⁰ DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*, str.167 a BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 72. Anglický překlad dopisu je v publikaci *The Templars: selected sources translated an annotated*. str. 243-244.

„Zpočátku nám sotva přišlo na mysl, že bychom uvěřili tomu, co tehdy bylo řečeno, ale od té doby jsme slyšeli mnoho podivných a neslýchaných věcí o řádu, a proto po poradě s kardinály, a nikoliv bez velkého zármutku, znepokojení a neklidu v srdci...“⁵¹

V témže dopise zahajuje Klement V. vyšetřování, které, jak doufal, odstraní jakoukoliv pochybnost a zhatí jakýkoliv náhlý zásah z francouzské strany. Následně, na radu svých lékařů, papež pročišťoval střeva a očekával, že v polovině října v Poitiers bude moct vyslechnout Huga z Pairaudu.

Této papežovy indispozice využil Filip IV.: 14. září 1307 vydal královský příkaz k zatčení templářů, který rozeslal po území francouzské koruny. Papež o tomto příkazu nevěděl, jak dosvědčuje jeho žádost králi o několik dní později, ve které žádal o informace ohledně probíhajícího šetření.⁵²

Příkaz francouzského krále k zatčení templářů podpořil Vilém z Paříže, vrchní inkvizitor v Paříži s pravomocí zástupce papeže, který je zpovědníkem Filipa IV. Sličného. Zaslal výzvu inkvizitorům v Toulouse a Carcassonu k spolupráci při vyšetřování.⁵³ Zpočátku byl Vilém z Paříže přesvědčen o procesu, jako o individuálně mířeném na jednotlivé představitele templářského řádu, kteří by mohli být nahrazeni za poddajnější.⁵⁴ Pravomoc k zatýkání templářů, kteří organizačně spadali pouze pod papeže, pramenila z pověření papeže Honoria III. Následně papež Mikuláš IV., dal dominikánskému převorovi pravomoc vyšetřovat kacířství jeho jménem ve Francii.⁵⁵ Je otázkou, zdali se toto pověření vztahuje i na Viléma z Paříže, ten však jednal tak, jako by mu žádné pověření nechybělo.⁵⁶

Důležitou událostí, ale v celé bule *Vox in excelso* opomíjenou, bylo jítro pátku 13. října roku 1307, kdy vchází v platnost králův příkaz k zatčení templářů ve francouzské monarchii.⁵⁷ Ohledně této události v bule můžeme najít pouze neurčitou informaci v části o Filipovi IV.: „se zápallem ortodoxní víry, následujícíce jasně své předchůdce, získal tolik

⁵¹ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 72. Demurger uvádí však jinou citaci: „Jelikož se mistr templářského řádu a někteří komtuři, jak z řad vašich poddaných, tak z cizích zemí, dozvěděli o pomluvách, o nichž se dozvědělo i Vaše Veličenstvo, několikrát za námi přišli, poklekli před námi a naléhavě nás prosili, abychom, vyšetřili skutky, které jim připisují, i neoprávněně, a budou-li shledáni vinnými, abychom jim uložili pokání, anebo je tohoto obvinění zprostiti, jsou-li nevinní.“ v DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*, str. 167. Zřejmě se jedná o stejný dopis, neboť kontext zprávy je podobný a oba autoři odkazují na stejný zdroj. V anglickém překladu lze najít obě citace, Barberova je začátek dopisu, kdežto Demurgerova se nachází uprostřed textu. Z Demurgerovi citace můžeme spatřit stejnou informovanost papeže a krále, jak je zmíněna v částech o Filipovi IV. a Lyonských událostech ve *Vox in excelso*.

⁵² BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 72-73.

⁵³ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 76.

⁵⁴ FRALE Barbara, *Templáři*, str. 126-127.

⁵⁵ Více v následující podkapitole.

⁵⁶ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 71.

⁵⁷ FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*, Praha: Zvon, 1992, 335 s. uvádí, že došlo k zatčení asi 2 000 templářů.

informací, kolik jich mohl právně získat.“ Pravděpodobně se však tato část vztahuje na charakter Filipa IV. a na získání samotných informací královskou korunou, nikoliv jak k nim konkrétně přišel.

Není zřejmé, proč tuto podstatnou událost papež ve *Vox in excelso* nezmínil explicitně, i když zmínil podrobně jiné, nikoliv tak významné, události. V kontextu buly se může jednat o dání najevo, kdo tuto situaci ovládal a kdo jí řídil. Filip IV. je totiž v bule zmíněn pouze jednou, a to v části o Filipovi IV. jako král, ke kterému došly stejné informace o templářích a je zde líčen jen jako informátor papeže – tedy spíše v podřadné roli v dění procesu, i když byl jejím strůjcem. Papež tak nejspíše chtěl dát najevo svou svrchovanost.

V každém případě templáře zatčení překvapilo a nebyli na tento záťah připraveni. Byli zaměstnáváni francouzskou korunou, velmistr se snažil o další kruciátu a nevidí potřebu chránit majetek. O nepřipravenosti templářů svědčí i malé množství útěků – většinu templářů se podařilo zatknout, včetně vedení řádu.⁵⁸

Klement V. se o zatčení templářů dozvěděl od posla, když dokončoval svou léčbu.⁵⁹ Papežovo jednání po léčbě, kdy nařídil, aby se následujícího dne jednala konzistoř, nasvědčuje tomu, že papež tuto situaci a pozici, v níž se ocitl, neočekával. Filip IV. jednal za zády papeže s údajným papežským pověřením a ke svým akcím používal náboženské důvody, což Klement V. považoval za útok na samotný úřad papežství.⁶⁰

V rámci těchto mocenských sporů mezi papežem a francouzským králem je třeba vnímat templáře jako prostředek k dosažení svých mocenských ideálů papežství anebo francouzské koruny. Templáři se ocitli v roli pěšce nikoliv válečného pole, ale vysoké politiky, mezi francouzským královstvím a papežským úřadem.

3.2. Vyšetřování templářů francouzskou monarchií

Část buly *Vox in excelso* – svědectví vojáka:

Hanebné hlasy proti templářům a jejich řádu byly stále pádnějšími podle zločinů řečených výše. Dokonce voják tohoto řádu náležející šlechtě, který se v samotném řádu těšil nemalé vážnosti, vypověděl před námi tajně a pod přísahou, že když byl přijímán do řádu, na doporučení přijímajícího a před ostatními templáři zapřel Krista a plivl na kříž, který mu byl vystavený přijímajícím. Řekl rovněž, že viděl, jak velmistr rytířů Templu, který stále ještě žije, přijal v jedné zámořské kapitule

⁵⁸ BARBER Malcolm, *Noví rytíři*, str. 331.

⁵⁹ FRALE Barbara, *Templáři*, str. 136.

⁶⁰ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 95.

jistého vojáka stejným způsobem, tedy zapřením Krista a pliváním na kříž, v přítomnosti jistě dobrých dvou set bratří tohoto řádu. A slyšel také říkat, že toto byl běžný způsob v přijímání bratří do řádu, tedy že na vybidnutí přijímajícího, či komu byla tato funkce svěřena, ten, který byl přijímán, musel zapřít Ježíše Krista a plivnout na kříž, který mu byl vystaven, jakožto znamení pohrdání ukřižovaným Kristem. A rovněž, že ať již onen přijímající, či ten, který byl přijímán, dopouštěl se dalších nedovolených a nepatřičných skutků v rozporu s křesťanskou počestností, jak to on sám před námi vyznal.

Sv. Bernard psal ve své řeholi o zkoušce, kterou měl podstoupit každý nově přijatý člen, aby se zjistil jeho záměr a povaha. Je velmi pravděpodobné, že činy popisované v části svědectví vojáka, měly zkoušet povahu nově přijatých členů a připravit je na možné zajetí.

Přijetí nového člena do řádu probíhalo v kapli komendy, což byl nejmenší správní obvod templářského řádu. Zde jej přijímal komtur domu (správce komendy), popřípadě komtur jiného domu (správce jiné komendy). Předsedat přijímacímu rituálu mohl i člen řádu s vyšší pozicí v hierarchii templářů, tedy postupně komtur bailie, preceptor, vizitátor a ve velmi ojedinělých případech i velmistr. Přijetí do řádu probíhalo bez účasti veřejnosti.⁶¹

Tomuto přijímacímu rituálu přispívala na intenzitě přítomnost nadřízeného, kterému slibovali poslušnost a „poslušnost rytířů vůči mistru musí být naprostá, ať se jedná o plnění jejich poslání, očekávání rajské slávy nebo o strach z pekla.“⁶² Následně je nadřízený vyzýval ke skutkům popisovaných v části svědectví vojáka. Zde lze spatřit silnou ambivalenci mezi poslušností nadřízeného a ortopraxí, která je ideální k zjištění povahy nově přijímaného člena.

Z části byly svědectví vojáka není zřejmé, na jaký konkrétní okamžik poukazuje. Pokud by se jednalo o setkání vizitátora řádu ve Francii, Huga z Pairaidu, s papežem, což nastalo před samotnou událostí zatčení, pak je pravděpodobné, že by byl v bule zmíněn pod titulem vizitátor ve Francii, jako na ostatních místech byly. Frale pouze zmiňuje možnost papeže klást otázky templářům osobně před hromadným zatčením templářů, avšak detailněji se nerozepisuje.⁶³ Nepochybně tedy o přijímacím rituálu papež věděl předem, věděl, že existuje přinejmenším sto let, ale jestli mohl tušit jeho účel, zůstává otázkou.

K ujištění nebo zjištění, proč se takovýto rituál zaváděl, potřeboval papež templářskou reguli, kterou neměl k dispozici. Během rozhovorů s velmistrem zjišťuje, že celou řeholi má u sebe pouze velmistr. Preceptoři mají u sebe pouze části, které potřebují ke správě svých

⁶¹ DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*, str. 39-40.

⁶² CERRINI Simonetta, *Templářská revoluce*, str. 134.

⁶³ FRALE Barbara, *Templáři*, str. 133.

obvodů. Proto papež v roce 1307 předvolal velmistra, aby předložil kopii řehole, avšak velmistr předložit řádové regule odmítá.⁶⁴

Nejasnosti, tajemnost a neexistující důvod činů v přijímacím rituálu využil Filip IV., aby je obvinil z upadnutí do „...bezbožného odpadlictví, do zakázané idolatrie, do ohavných činů sodomských a různých herezí.“⁶⁵ Filip IV. ve svém příkazu k zatčení templářů píše následující:

„Cosi hořkého, cosi politováníhodného, cosi, co je hrozné na pohled, děsivé pro ucho, ohavný zločin, odporné zlo, hnusný zločin, strašlivé neštěstí, cosi téměř nelidského, vskutku cizího veškeré lidskosti“⁶⁶

Byť se templářský řád honosil privilegií a ochranou papeže, světská moc dokázala právně obhajovat své postupy. Papež Honorius III. dal v roce 1230 pravomoc inkvizici v Toskii uplatnit své právo i na členy templářského řádu, aby vyšetřila, zda byli tito členové podezřelí z katarské hereze, která se v tuto dobu šířila ve Francii a v severní Itálii. Toto privilegium nebylo zrušeno, a platilo tak i ve 14. století.⁶⁷

Obviněný byl vyslýchán inkvizitorem s cílem prokázat vinu, čemuž napomohla bula *Ad extirpanda* Inocence IV., která rozšířila pravomoc používat mučení i na světské úřady.⁶⁸ Viléma z Paříže tak stačilo přesvědčit o nadcházejícím zatýkání, jako o procesu mířeného na jednotlivé osoby řádu, s pověřením papeže.

Obvinění řádu a jednotlivých osob templářského řádu se dá shrnout do následujících pěti bodů: 1. Při přijetí do řádu byly vyzývány, aby zapřeli Krista, tím že plivnou na kříž. 2. Během zasvěcovacího obřadu museli noví templáři políbit představeného na „základnu páteře“ (což je eufemismus pro políbení na řiť), což bylo znamení paktu se silami zla. 3. Templáři při vstupu byli vyzývány ať neodmítají sodomii s ostatními bratry – toto pravidlo mělo být údajně zapsáno v reguli. 4. Templáři uctívali modlu. 5. Kněží v řádu sloužili mši bez

⁶⁴ FRALE Barbara. „The Chinon chart...“, *Journal of Medieval History*: str. 116-117, srov. FRALE Barbara. *Templáři*, str. 123 – nejspíše se tehdy jednalo o uctívání modly.

⁶⁵ Jedná se o překlad části buly v BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „Vox in excelso ...“, *Mediaeval studies*: str. 45; řádek 50-52: ... in scelus apostasie naphandum detestabile idolatrie vitium, exsecrabile facinus sodomorum, et hereses varias lapsi.

⁶⁶ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 69. Celý text zatykače je k dispozici v angličtině v publikaci *The Templars: selected sources translated and annotated*. str. 244-247.

⁶⁷ FRALE Barbara, *Templáři*, str. 124; srov. FRALE Barbara, „The Chinon chart ...“, *Journal of Medieval History*: str. 119.

⁶⁸ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 89.

posvěcení hostie, což je další urážka Krista.⁶⁹ Hlavní obvinění proti řádu byla vznesena proti tajemnosti vstupního rituálu, jak je popsáno v části buly svědectví vojáka.

Během prvních výslechů, které jsou vedeny francouzskou monarchií, se templáři doznávali k plivání na kříž, zapření Krista a necudným úkonům. Tyto akty je možné vnímat v souvislosti s představami středověkých herezí, které měly obdobnou podobu. Drtivá většina těchto skutků se odehrávala při přijímání nového člena do řádu.

Byť z podstaty existence templářů a části buly o templářích se zdá, že templáři byli na mučení připraveni, neboť byli odvážní rytíři, kteří se nebáli obětovat životy pro ochranu víry, opak je spíše pravdou. Poslední křížácká pevnost Akkon byla dobyta roku 1291, tedy šestnáct let před zatýkáním. Bojovníci ze Svaté země zestárlí a nově příchozí bratři do řádu v rámci šestnácti let nezažili vojenská tažení. K tomu existovala i skupina bratří, kteří se nevěnovali bojování, ale věnovali se rolnickým pracím na klidném venkově.⁷⁰

Je potřeba také vnímat diverzitu uvnitř templářského řádu – řád nebyl jednotný a měl odpůrce i uvnitř samotného řádu, nejspíše díky přísné reguli. Příkladem může být kněz Jan z Foligny, který by z řádu „rád odešel, kdyby se odvážil nebo mohl.“⁷¹

Nejednotnost řádu během výslechů ovlivňovala i nemožnost komunikace jednotlivých bratří s vysoce představenými členy řádu, kteří byli izolováni od ostatních členů řádu. Tím nemohli služební bratři spoléhat na řádné vedení v této krizi. Pro řád, kde funguje princip poslušnosti vůči autoritě a absolutní důvěra vůči ní, lze předpokládat, že většina členů řádu spoléhala na vedení řádu. Nemožnost komunikovat s vedením řádu tedy představovala pro templáře problém, ve kterém nevěděli, jak jednat.

Výslech templářů probíhal formou mučení, za jehož pomoci dokázal Filip IV. dostat výpovědi, které potřeboval. V doznání templářů se často objevoval pojem *ore et non corde*:⁷² templáři obhajovali své činy tím, že je učinili ústy, nikoliv srdcem.⁷³

K velkému počtu doznání napomohlo veřejné přiznání velmistra řádu Jakuba z Molaye, který se 25. října na veřejném slyšení doznává k odřeknutí Krista a plivnutí směrem ke kříži. Toto slyšení bylo viděno i teology ze Sorbonny, jejichž náboženskou autoritu chtělo francouzské království využít jako podporu.⁷⁴

⁶⁹ Těchto hlavních pět bodů obvinění volně překládám a shrnuji z THÉRY Julien, „A Heresy of State: Philip the Fair, the Trial of the ‘Perfidious Templars,’ and the Pontificalization of the French Monarchy”, *Journal of Medieval Religious Cultures*, 39/2 (2013): str. 123.

⁷⁰ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 77. BARBER Malcolm, *Noví rytíři*, str. 258 – templáři na západě ve větší míře spravovali majetek – byli tedy spíše služebními bratry než vojáky.

⁷¹ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 76.

⁷² Tuto formu obhajoby využili také představení řádu v Chinonu; o událostech v Chinonu viz kapitola 4.3.

⁷³ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 84.

⁷⁴ FRALE Barabara. *Templáři*, str. 136-137.

Po této události ministr Vilém z Nogaretu oznámil údajné sepsání dopisu velmistra řádu, který nařizuje přiznání činů spáchaných při přijímacím rituálu. Tento dopis však nikdy nebyl předložen papeži jako pádný důkaz. Buď tedy neexistoval, anebo nebyl předložen kvůli strachu o rozpoznání falsifikátu (papežství mělo v rozlišování falsifikátu dobré zkušenosti). Jediný, kdo tedy nejspíše přišel do styku s tímto dopisem, byl Vilém z Nogaretu.⁷⁵

Papež v dalších částech buly uvedl, že všechna šetření byla v jeho moci a probíhala pomocí lidí, kteří měli autorizaci papežské přítomnosti. Papež v bule *Vox in excelso* přímo nezmínil vyšetřování templářů francouzskou monarchií (nemůžeme najít žádnou zmínku o průběhu, ani o výsledcích i když o průběhu nepochybně věděl) což podporuje myšlenku, že papež nedával Filipovým vyšetřováním až tolik určující význam a chce jednat pouze podle církevních a kanonických zásad, neboť se jednalo o problém církevní, který spadal pod jurisdikci papeže, nikoliv pod pravomoc francouzského krále. Této myšlence nasvědčuje i další jednání ze strany papeže.

⁷⁵ FRALE Barabara. *Templáři*, str. 137.

4. Papežův zásah do vyšetřování

Ve *Vox in excelso* je hojně zmiňována papežova intervence v procesu s templáři. Papež tak dal najevo svou starost o situaci a svou činnost. V bule *Vox in excelso* použil papež slova: „...protože jsme byli vedeni povinnostmi našeho úřadu, nemohli jsme učinit jinak než propůjčit sluch tolika velkým výkřikům.“⁷⁶ Lze z těchto slov buly spatřit jistou neochotu pustit se do vyšetřování (papež jedná na základě povinnosti úřadu), což nasvědčuje chování papeže před pátkem 13. října a jeho reakce po zatčení. Důvody mohly být různé – zdravotní problémy papeže, důvěra v templáře a jejich úzká spolupráce s papežstvím ohledně plánování nové křížové výpravy, nebo dávání menší priority tomuto případu.

4.1. Pokus papeže o setkání s vedením řádu

Filipovy první kroky ohledně templářů byly na právní půdě vratké a vyvolaly pro papežství problém, na který nutně musel papež reagovat. První velkou reakcí papeže na tuto kauzu bylo vydání buly *Pastoralis Praeminentiae*, ve které nařídil zatčení templářů v ostatních zemích a k převzetí majetku řádu jménem papežství. Tato bula byla vydána 22. listopadu 1307, tedy čtyřicet dní po zatčení templářů.⁷⁷

Papež si uvědomil vážnost situace, ve které se papežství ocitlo a nehledal nejrychlejší řešení – snažil se zabránit jakémukoliv rabování majetku a urychlenému odsouzení ze strany francouzského krále.

Klement V. v *Pastoralis Praeminentiae* vybízel k hledání pravdy, čímž naznačoval, že nemá pro templáře rozsudek. Tato bula byla definitivním rozhodnutím pro panovníky, kteří doposud váhali se zatčením, i když dostávali od Filipa IV. dopisy odhalující kacířství templářského řádu společně s výzvou k následování Filipova příkladu.⁷⁸ Jedním z takových byl král Anglie, kde inkvizitoři jmenováni papežem dorazili až v září roku 1309.⁷⁹

Sídlo papeže v událostech zatčení bylo v Poitiers, kde Klement V. sídlil jednak ze zdravotních důvodů, tak z diplomatických – mohl se snadněji domluvit s králi a zajistit mír v Evropě, aby byl prostor k diskusi o další kruciátě.

⁷⁶ BROWN Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „Vox in excelso ...“, *Mediaeval studies*: str. 46; řádek 85-86: Urgente nos ad id officii nostri debito, vitare nequivimus quin tot et tantis clamoribus accomodaremus auditum...

⁷⁷ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 96.

⁷⁸ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 93.

⁷⁹ READ P. Piers, *Templáři*, str. 343.

I když templáři byli oficiálně zatčeni jak francouzským králem, tak papežem, Filip IV. dostával více informací (a dostává informace, které potřebuje, důsledkem mučení jednotlivých lidí z řádu),⁸⁰ než Klement V., který nemá možnost se domluvit osobně s představenými řádu. Jediný představený, se kterým mohl promluvit osobně, byl Hugo z Pairaidu, vizitátor ve Francii, který doznal existenci přijímacího rituálu, při kterém jsou nováčci nuceni ke skutkům, ze kterých je řád a jeho lidé obviněni.⁸¹

Diplomatické jednání Klementa V. lze sledovat z buly *Ad preclaras sapientie*, ve které Klement V. přikazuje Filipovi IV. okamžité předání templářů církvi a celou událost dává do kontextu omylu, který byl spáchán v dobré víře s nevědomostmi v oblasti kanonického práva. Klement V. se snažil situaci dostat pod kontrolu, aby celý proces vedl on, nikoliv Filip IV.⁸²

Papež následně pověřuje dva kardinály, Bérengera Frédola a Štěpána ze Suisy, aby jeli situaci prošetřit jeho jménem do Paříže. Tito dva kardinálové jsou velmi vhodným prostředníkem pro tuto situaci, neboť jim Klement V. důvěřuje a mají úctu Filipa IV. Sličného.⁸³ Díky těmto vlastnostem se stali v této templářské krizi pravou rukou papeže, čemuž nasvědčuje i jejich jmenovité zmínění v samotném textu *Vox in excelso*.⁸⁴

Návrat kardinálů po jednání v Paříži na začátku listopadu byl však velkým fiaskem. Kardinálové se vrátili z Paříže, aniž by viděli vězně či velmistra. Vypověděli svědectví mistrů teologie ze Sorbonny, kteří slyšeli mnoho doznání, a to i od samotného velmistra na veřejném slyšení.⁸⁵

Kurie byla po tomto oznámení uvržena do krize. Situaci nepomohla ani snaha deseti kardinálů, které Klement V. osobně jmenoval, rezignovat. Kardinálové se totiž domnívali, že se papežství stalo loutkou francouzského království a není tak schopno zabránit zničení respektovaného řádu. Klement V. jako schopný diplomat svolal konzistoř, na které vyjádřil

⁸⁰ Příkladem drsného zacházení s templáři může být výpověď Jakuba ze Socy, který v únoru 1310 při obhajobě řádu tvrdil, že ví o dvaceti pěti templářích, kteří umřeli následkem mučení a útrap. Navíc templáři nebyli na takovéto zacházení připraveni a průměrný věk vyslychaných v Paříži, u kterých byl uveden věk, byl 41,5 let. Viz a srov.: BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 78-81; viz podkapitola 3.2.

⁸¹ FRALE Barbara. *Templáři*, str. 126.

⁸² FRALE Barbara. „The Chinon chart Papal absolution to the last Templar, Master Jacques de Molay,“ *Journal of Medieval History*: 122.

⁸³ FRALE Barbara. *Templáři*, str. 138; přízeň krále můžeme vidět v ochotě vyplácet penzi (např. Štěpán ze Suisy pobíral penzi 1 000 *livres tournois* ročně) srov. BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 44; Berenger Frérol, bývalý kaplan Bonifáce VIII. byl nazván Filipem IV. sličným jako přítel srov. Magdalena SATORA, „The role of the cardinal in the templars affair (1307-1308)“, *Ordines militares XVI*, (2011): str. 96.

⁸⁴ Jména jsou zmíněna v části o pověření kardinálů viz podkapitola 4.3.

⁸⁵ FRALE Barbara. *Templáři*, str. 138.

své přání odsoudit templáře, pokud se obvinění zakládaly na pravdě. Zároveň však projevil slitování nad templáři.⁸⁶

Papež měl dvě možnosti: buď exkomunikovat Filipa IV., čímž riskuje další Anagni,⁸⁷ anebo přijmout rezignaci deseti kardinálů s riskem možného schismatu. Klement V. zvolil obezřetnou možnost: znovu poslal stejné kardinály do Paříže setkat se osobně s templáři.⁸⁸ Tentokrát měli Štěpán a Bérengel pravomoc exkomunikovat Filipa IV. a vyhlásit nad francouzským královstvím interdikt, pokud se nesetkají osobně s templáři.⁸⁹

Kardinálové se nyní díky této pravomoci k templářům dostali a francouzský král jim dal k dispozici i velmistra. Při setkání s velmistrem 27. prosince 1307⁹⁰ se měla odehrát scéna, při níž „...Molay roztrhl oděv, aby ukázal fyzické důkazy mučení, a prohlásil, že celý řád je bez hříchu.“ A následně když „...královi rádci požádali o rozsudek, kardinálové prohlásili, že nemohou jednat proti těm, kteří jsou nevinni.“⁹¹

Papež v únoru 1308 přerušil činnost inkvizice a oznámil přebírání záležitostí do svých rukou.⁹² Klement V. tím udělal protitah a získal pevnou půdu pod nohama, ale Filip IV. byl připraven reagovat.

4.2. Události v Poitiers a 72 templářů

Zkušenosti francouzské koruny ve vyvíjení nátlaku na papeže, který probíhal za doby pontifikátu Bonifáce VIII., budou znovu využity na Klementa V. Filip IV. se snažil přesvědčit papeže o odsouzení templářů, kteří spáchali hrozná a zavrženíhodná skutky. Jediné, co v tuto chvíli podle Filipa IV. zbývá, je zapuzení řádu papežem.

Po ukončení činnosti inkvizice položil Filip IV. pařížské univerzitě sedm otázek, týkajících se právních problémů templářské kauzy. Filip IV. se tak pokusil střetnout s papežem na jeho

⁸⁶ FINKE Heinrich, *Papsttum und Untergang des Templores*, díl 2. Münster: Aschendorffschen Buchhandlung, 1907, str.110-111.

⁸⁷ Další útok na papeže; srov. útok na Bonifáce VIII. viz kapitola 2.2.

⁸⁸ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 99; srov. FRALE Barbara. „The Chinon chart...“ *Journal of Medieval History*: str. 123; Satora uvádí, že papež přijal tuto možnost na protest kardinálů viz SATORA Magdalena, „The role of the cardinal ...“, *Ordines militares XVI*: str. 103.

⁸⁹ FRALE Barbara. *Templáři*, str. 139; srov. FRALE Barbara. „The Chinon chart ...“, *Journal of Medieval History*: str. 125.

⁹⁰ Frale ve své knize *Templáři*, uvádí datum a dva zdroje, které poukazují na odvolání Jakuba z Molay. Tutéž podobu můžeme vidět u Barbera v jeho knize *Proces s templáři*, avšak ten nezmiňuje datum.

⁹¹ FINKE Heinrich, *Papsttum und Untergang des Templores*, díl 2., str. 114-119.

⁹² BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str 101 – je možné, že činnost inkvizitorů byla přerušena již dříve, neboť zdroje pocházející z února 1308 zmiňují již přerušeni v minulém čase.

vlastní půdě. Dostal však od mistrů z pařížské Sorbonny obezřetně psané odpovědi, které nepodpořily většinu jeho argumentů, avšak podpořily boj proti papežské váhavosti.⁹³

Nátlak a propaganda ze strany francouzské koruny zesílila po útěku templářského mistra Lombardie, Jakuba da Montecuccio, z vazby 13. února 1308.⁹⁴ Francouzský král se ptal: „jak může (papež) očekávat, že uhlídá dva tisíce, když neuhlídá ani jednoho muže ve vazbě?“⁹⁵ Jelikož Jakub da Montecuccio byl papežův komorník, mohl papež jeho útěk vnímat nejen jako ztíženou pozici v diplomacii, ale také jako zradu.⁹⁶

Ve dnech 24. - 29. března 1308 rozesílal Filip IV. pozvání lidem, kteří zastávali důležité funkce ve francouzském království, na jednání stavů v Tours. Na tomto jednání, které nejspíše proběhlo od 5. do 15. května, se probíralo odsouzení templářů, kteří by si podle ministrů zasloužili smrt za své zločiny.⁹⁷

Po jednání v Tours se vydal Filip IV. za Klementem V. do Poitiers, kam dorazil 26. května,⁹⁸ přičemž jej doprovázel jeho bratr Karel z Valois, synové, baroni a zástupci velkých i malých měst. Papež si dobře uvědomoval vyvrcholení všech tlaků, které na něj působily: neměl stálé sídlo, odkud by čelil francouzskému králi, a neměl takovou ozbrojenou sílu jako francouzská koruna. Klement V., pod tlakem francouzské koruny, musel tuto situaci vyřešit skrze jeho diplomacii a patřičným způsobem reagovat. Proto 29. května svolal konzistoř v královském paláci v Poitiers, aby vyslechla královy ministry.⁹⁹ Existuje pravděpodobnost, že v tuto dobu chtěl papež znovuobnovit vyšetřování, neboť Klement V. byl nucen vzít v úvahu názory francouzských kardinálů, kteří jej někdy otevřeně kritizovali. V každém případě francouzská strana neznala papežovo smýšlení,¹⁰⁰ jak dokazuje její další jednání na konzistoři.

Hlavním řečníkem a líčitelem požadavků se stal Vilém z Plaisians, králův ministr. Ve svém projevu konzistoři pronesl, že král přijel s dvorem „nikoliv s úmyslem převzít úlohu žalobce, ..., ale společně s preláty, barony a lidem jednat jako horliví zastánci katolické

⁹³ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 105-108.

⁹⁴ THÉRY Julien, „The flight of the master of Lombardy (13 February 1308) and Clement V's strategy in the templar affair: A slap in the pope face.“, *Rivista Di Storia Della Chiesa in Italia*, 70/1 (2016): str. 35. Barber však zmiňuje jiné jméno, a to je Oliver z Penne, preceptor v Normandii: BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 101. Théry poukazuje na zdroj, který jasně ukazuje chybnou identifikaci mistra Olivera z Penne v ⁹⁴ FINKE Heinrich, *Papsttum und Untergang des Templores*, díl 2., str. 114. Barber používá za zdroj právě Finkeho.

⁹⁵ THÉRY Julien. „The flight of the ...“, *Rivista Di Storia Della Chiesa in Italia*: str. 35.

⁹⁶ THÉRY Julien. „The flight of the ...“, *Rivista Di Storia Della Chiesa in Italia*: str. 39.

⁹⁷ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 108.

⁹⁸ SATORA Magdalena, „The role of the cardinal ...“, *Ordines militares XVI*: str. 100.

⁹⁹ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 112.

¹⁰⁰ SATORA Magdalena, „The role of the cardinal ...“, *Ordines militares XVI*: str. 99-100. Tuto myšlenku podporuje část buly o vyšetřování: „...jsme rozhodli na základě rady našich bratrů...“ viz kapitola 4. 4.

víry.¹⁰¹ Tuto formulaci využíval často Filip IV. k ospravedlnění zatýkání a je tak zmíněn i ve *Vox in excelso* v části o Filipovi IV. Plaisians dále uvedl, že král nechtěl získat majetek templářů¹⁰² a zdůrazňoval papeži, že je třeba odsoudit zlo a není na co čekat, jinak by bylo nutné promluvit k papeži jiným jazykem.¹⁰³

Papež, dobře vědom si své pozice, dával odpovědi a argumenty, za podpory citací ze Starého zákona, že zlo je potřeba nenávidět, avšak poznal mnoho dobrých mužů mezi templáři. Pokud se však prokáže jejich vina, pak je nenávidí, ale je třeba postupovat neunáhleně, uváženě a otevřeně. Klement V. využil Plaisianovo ujištění ohledně majetku: „Nikdy jsem si nemyslel, že krále Francie poháněla nenasytlost, protože jak bylo řečeno jeho jménem, nehodlá se zmocnit majetku...“¹⁰⁴ Tuto podobu můžeme vidět i ve *Vox in excelso* v části o Filipovi. Je pravděpodobné, že tato formulace v bule se opírá o tyto vyřčená slova v Poitiers mezi papežem a francouzským ministrem. Papež využívá zmíněných slov a snažil se zachránit majetek templářů, když říká: „...chce (král), aby byl dán k dispozici církvi v záležitosti Svaté země“¹⁰⁵ což Plaisians výslovně neřekl.

Plaisianovi se nepodařilo pohnout papežem a proto přichází 14. června k druhému proslovu, kde používá výhružný tón. Jak dal papeži najevo v prvním proslovu, promluvil v „jiném jazyce“ a jeho řeč lze shrnout slovy: pokud papež neodsoudí templáře a bude zdržovat jejich odsouzení, pak je sám podněcovatelem kacířství, a je potřeba jej sesadit k ochraně víry. V této chvíli byla francouzská koruna připravena se zříct jakékoliv a jakkoliv tvrzené spolupráce s papežstvím. Neoblomný papež využil své znalosti práva a tvrdil, že i kdyby se podařilo templáře usvědčit z kacířství, není možné odsoudit celý řád. Navíc není dovoleno laikům soudit duchovní a je třeba vynášet rozsudek po zralé úvaze. Papež tímto dal najevo francouzské koruně, jak stále trvá na předání členů řádu a majetku církvi k vytvoření názoru pro finální rozhodnutí.¹⁰⁶

Filip IV. nedokázal přesvědčit Klementa V. a posledním aktem dal jasně najevo, že s papežem nespolupracuje a ani nehodlá spolupracovat. Rozhodl se proto udělat veřejné gesto na uklidnění: 27. června poslal několik templářů papeži. Templáře pečlivě vybral,

¹⁰¹ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 113.

¹⁰² BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 115.

¹⁰³ FINKE Heinrich, *Papsttum und Untergang des Templores*, díl 2., str. 141-147.

¹⁰⁴ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 118.

¹⁰⁵ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 118; srov. FINKE Heinrich, *Papsttum und Untergang des Templores*, díl 2., str. 148-150.

¹⁰⁶ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 118-120.

aby udělali na papeže co nejhorší dojem.¹⁰⁷ Je velmi pravděpodobné, že se jednalo o templáře, kteří jsou zmíněni v části buly *Vox in excelso*:

Část buly *Vox in excelso* – papežova analýza:

Umožnili jsme tedy dostavit se do naší přítomnosti mnohým preceptorům, presbyterům, vojákům a ostatním bratřím řečeného řádu s nemalým věhlasem. Přijali jsme jejich slib, naléhavě jsme je zapřísáhli skrze Otce, Syna a Ducha svatého, dovolávající se soudu Božího a hrozby věčného zatracení, ať v síle svatě poslušnosti a vzhledem k tomu, že se nyní nacházeli na místě vhodném a bezpečném, kde se nemusí zcela ničeho obávat a navzdory výpovědím dříve učiněným před jinými a pro něž jsme nechtěli, aby z nich vyplývala nějaká vina, aby tedy na učiněnou otázku řekli čistou a úplnou pravdu. Tyto jsme vyslechli a z nich jsme podrobně vyšetřili 72 případů. Mnozí z našich bratří¹⁰⁸ nás doprovázeli a nechali jsme vyhotovit hodnověrný dokument s výpověďmi rukou písaře v přítomnosti naší i našich bratří a následně, nějaký den poté, jsme ony výpovědi nechali číst v jejich přítomnosti v konzistoři a nechali jsme je vyložit každému z nich v jejich jazyku a tito je výslovně a dobrovolně potvrdili a schválili tak, jak byly vyjádřeny.

Těchto sedmdesát dva templářů je zmíněno i v bulách *Faciens misericordiam* a *Regnans in caelis*.¹⁰⁹ Těmto bulám se věnuji v další podkapitole.

Papež v této části buly chtěl dát najevo svůj poctivý proces, kde se dodržují právní výsady bez jakéhokoliv nátlaku na vyšetřované.¹¹⁰ Pravděpodobně tak chce zjistit, proč se vstupní rituál, který je hlavní součástí obvinění, zaváděl, a jaký byl jeho účel, neboť o něm neměl ucelené informace. Klement V. byl tak nucen spoléhat se na momentální výsledky, které měl tehdy k dispozici a jak zjistíme z následného jednání papeže, nebyl s informacemi, kterými tehdy disponoval, spokojen.

K situaci papeže, který neměl dostatek informací, nenapomáhal stálý tlak z francouzské monarchie – ta dala 13. července papeži šest žádostí skrze Viléma z Plaisians: 1. Papež a kurie zůstanou ve Francii, 2. Papež odsoudí templáře, 3. Jestli bude koncil, pak se bude konat ve Francii, 4. Kanonizuje Celestina V., 5. Spálí kosti Bonifáce VIII. 6. Odpustí Vilémovi z Nogaretu a zruší jeho exkomunikaci.¹¹¹

¹⁰⁷ FRALE Barbara. *Templáři*, str. 139; srov. BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 121.

¹⁰⁸ Zde jsou patrně myšleni kardinálové.

¹⁰⁹ DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, Profile books 2020, str. 88. K těmto bulám se připojuje předcházející bula *Subit assidue* z 5.července, ve kterém vysvětluje pozastavení činností inkvizice ve Francii a zmiňuje ochotu zrušit toto pozastavení viz BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 128.

¹¹⁰ Srov. FRALE Barbara. *Templáři*, str. 142.

¹¹¹ Jedná se o překlad požadavků uvedený v angličtině v publikaci DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 95.

Papež byl od takového katolického muže, jako je Filip IV., takovými požadavky překvapen. Odpovídá mu podobně jako Plaisianovi při jeho prosloveh: nemůžeme nic unáhlit a je třeba zralá úvaha. Co se týkalo otázky místa konání koncilu, papež sdělil, že nemá žádné preference.¹¹²

4.3. Chinonské události

Filip IV. neposlal papeži vedení řádu templářů. Ty, jak uvedli francouzští ministři, postihla nemoc a museli být převezeni do královské pevnosti v Chinonu.¹¹³

Jelikož papež nebyl spokojen s množstvím informací, které má, rozhoduje se jednat následovně, jak popisuje další část buly:

Část buly *Vox in excelso* – pověření kardinálů:

My však, chtějíce znát pravdu o tom všem, zda byly či nebyly pravdivé záležitosti uvedené ve výpovědích a vyznáních před inkvizitorem pro herezi v uvedeném francouzském království, v přítomnosti veřejných notářů a mnoha dalších vážených osob, které byly též veřejně sděleny nám a našim bratřím od téhož inkvizitora, pověřili a nařídili jsme našim milovaným synům Beragnariovi, tehdy kardinálovi titulu u svatých Nerea a Achilla, nyní biskupovi v Tusculu, Štěpánovi, kardinálovi a presbyterovi titulu u svatého Cyriaka v Thermis, a Landulfovi, kardinálu jáhnovi titulu u Svatého anděla, v jejichž rozvážnost, zkušenost a věrnost máme bezmeznou důvěru, neboť oni s řečeným velmistrem, vizitátorem a preceptory provedli vyšetřování v celé záležitosti jak proti nim, jednotlivým osobám řádu tak i proti i řádu samotnému, aby pečlivě hledali pravdu a sdělili o nich cokoli dalšího, pokud by to našli a jejich výpovědi a vyznání předložili písemně prostřednictvím veřejného notáře naší apoštolské autoritě.

Dne 12. srpna vydává bulu *Regnans in caelis*, ve které svolává ekumenický koncil k probrání nejen templářské otázky. Stejného dne je vydána bula *Faciens misericordiam*, ve které papež zahajuje vyšetřování proti řádu jako celku a obnovuje vyšetřování proti jednotlivým osobám řádu.¹¹⁴ Na zahájení vyšetřování odkazuje i část buly *Vox in excelso* o vyšetřování, zmíněná v další podkapitole. V této bule je zmíněna intence papeže setkat se s vedením řádu, podobně jako tomu je v části buly o vyšetřování. Proto téhož rána, kdy je

¹¹² DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 95.

¹¹³ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 125; srov. FRALE Barbara, *Templáři*, str. 141.

¹¹⁴ ANDENNA Giancarlo, Cosimo D. FONSECA a Elisabetta FILIPPINI, *I templari: grandezza e caduta della 'Militia Christi'*. Milano: Vita e Pensiero, 2016, str. 207; srov. SATORA Magdalena, „The role of the cardinal ...“, *Ordines militares XVI*: str. 101.

vydána bula *Faciens misericordiam*, odjíždějí kardinálové Bérenger Frérol, Štěpán ze Suisy a Landolfo Brancacci, kteří měli pověření papeže, aby se setkali s vedením řádu v Chinonu, kde bylo vězněno, a seznámilo je s papežovým možným řešením situace a jeho postupy.

V Chinonu se podařilo kardinálům dostat k důležitým lidem z vedení řádu. Podle Chinonského pergamentu se vedení řádu přiznalo k obviněním a obhajovalo své skutky tím, že je spáchali ústy, nikoliv srdcem.¹¹⁵ Představení řádu se vyznali z obviněných činů, načež jim kardinálové udělili rozhřešení. Vše, podle buly, bylo pečlivě zapsáno. Zápis z těchto událostí je doposud zachován na tzv. Chinonském pergamentu.¹¹⁶

V části pověření kardinálů buly *Vox in excelso* je zmíněno, mimo setkání s ostatními vysoce představenými členy řádu, také setkání s vizitátorem (v latině je použit singulár – jedná se tedy o jednoho člověka).¹¹⁷ Z překladu Chinonského pergamentu není zřejmé, kdo je myšleným vizitátorem – všichni uvedení jsou označeni jako „grand prior“. Srovnáme-li¹¹⁸ tituly z části buly o pověření kardinálů s překladem Chinonského pergamentu, zjistíme, že Hugo z Pairaidu¹¹⁹ nemá v bule zastoupení, jakožto preceptor Francie, a naopak titul vizitátora z buly nemáme komu přiřadit. Lze tedy těžko dohledat, jestli papež nesprávně přiřadil titul vizitátora Hugovi z Pairaidu, a nakolik viděl do vnitřních struktur templářského řádu a nakolik je tato struktura přehledná pro nás.

Kardinálové následně jednali jménem papeže s vedením řádu o možných dalších krocích.¹²⁰ Po jednání došly obě strany k závěru, že jediná možnost přežití řádu spočívá v učinění veřejného pokání a přijetí trestu, který by měl mít pravděpodobně formu sloučení s řádem maltézských rytířů (též špitálníků či johanitů). Jednání skončilo 20. srpna a po návratu byla vydána druhá verze buly *Faciens misericordiam*,¹²¹ ve které byla připojena

¹¹⁵ Srov. kapitola 3.2.

¹¹⁶ Pope Clement V, Chinon Parchment (1308), Vatican Secret Archives, “Archivum Arcis Armarium” D 217-218; Replica Parchments, Processus Contra Templarios, Scrinium, Venice, Italy (2008); náhled pergamentu je dostupný na internetových stránkách https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pergamino_de_chinon.jpg; anglický překlad tohoto dokumentu s komentářem je k dispozici na tomto odkaze: <https://static1.squarespace.com/static/5570b2e9e4b0e9b175a9e5ee/t/562fae6ce4b001db23498b54/1445965420262/1308+AD+Chinon+Parchment>; dále na něj budu odkazovat jako na Chinonský pergamen.

¹¹⁷ O jakého vizitátora se jednalo není zřejmé, ale pravděpodobně se jednalo vizitátora, který sídlil ve Francii – tedy vizitátora Francie.

¹¹⁸ Stojí za to upozornit na nejistotu, že všechny tituly nemusí být v Chinonském pergamentu vypsány.

¹¹⁹ Ohledně funkce Huga z Pairaidu v řádu viz podkapitola 2.3.

¹²⁰ Jestli Chinonské události probíhali formou diskuse, nebo kardinálové pouze představovali návrhy papeže, nebudu v této práci rozebírat, pouze zde shrnu dosavadní bádání. Existuje názor, ve kterém kardinálové zfalšovali záznamy z Chinonu, aby ochránili templáře před Filipem IV. Sličným. Další zmíněným účelem falsifikace záznamu je prevence, aby kurie nezasahovala do vyšetřování... V obou případech mohli kardinálové jednat na „rozkaz“ Klementa V. srov. SATORA Magdalena, „The role of the cardinal ...“, *Ordines militares XVI*: str. 102.

¹²¹ Barber uvádí, že písař, který zpracovával velké množství bul je datoval en bloc, přičemž si pravděpodobně vybral datum 12. srpna, protože se jednalo o den, kdy papež byl ještě v Poitiers. Písař proto mohl k nejméně

zpráva o omilostnění z Chinonu, udělení právní imunity vedení řádu formou vyhrazení práva papeže na rozsudek a absoluce vedení řádu.¹²²

Jakýkoliv zákrok a reakce ze strany francouzské koruny nebyl možný, neboť o odjezdu kardinálů z Poitiers se královi ministři dozvěděli až šest dní poté, co kardinálové odjeli, tedy když už byla záležitost v Chinonu skoro vyřízena.¹²³

S ohledem na výše popsané události a zájem papeže řešit tuto kauzu vlastní iniciativou měli templáři malou naději na záchranu.

4.4. Obhajoba řádu templáři

Papež dokázal nepřímo jednat s vedením řádu ohledně situace. Potřeboval však vyřešit i zbývající členy řádu, kteří byli stále v držení francouzské koruny, a řád samotný. Klement V. proto nařizuje, aby se vedlo vyšetření:

Část buly *Vox in excelso* – o vyšetřování:

„Při uvažování, že tyto zločinné, a tak špatné činy jsme nemohli a neměli rozhodnout bez všemohoucího Boha a spravedlnosti vůči všem katolíkům, jsme rozhodli na základě rady našich bratrů, že skrze místní ordináře, ostatní věrné a moudré muže, pověřené námi proti jednotlivým osobám tohoto řádu, nikoliv proti řádu jako celku, který je vyšetřován skrze určité diskrétní osoby, které jsme navedli k ustanovení k vyšetřování výše uvedených zločinů a excesů.“

Po jednání v Poitiers byli v srpnu 1308 sepsáno 127 článků obžaloby.¹²⁴ Následně byla vytvořena papežská komise, která začala zasedat až následujícího roku 8. srpna 1309,¹²⁵ tedy rok a necelých osm měsíců po zatčení templářů. Před tuto komisi do listopadu nepředstoupil nikdo významný. Barber uvádí souvislost mezi nepříchozími templáři a biskupským

jedné připojit události z Chinonu viz BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 129 a pozn. 34 v kapitole 4 v téže knize.

¹²² FRALE Barbara, *Templáři*, str. 145; srov. DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*, str.185. Frale poukazuje na možnost, kdy se nevydala druhá verze buly – vydala se bula s riskem, kde papež musel odhadnout, jak se zachová Molay – dával absolutizaci, která ještě nebyla dána: viz FRALE Barbara, „The Chinon chart ...“, *Journal of Medieval History*: str. 132 Tato možnost se mi jeví spíše nepravděpodobná, neboť by neseděla do diplomacie Klementa V., který postupoval obezřetně a moc neriskoval, i přes možnost, ve které kardinálům mohl sdělit, jak má situace v Chinonu dopadnout.

¹²³ Satora naopak zmiňuje, že francouzské straně nijak nevadilo setkání kardinálů s vedením řádu – vyšetřování bylo znovu obnoveno a kdyby Filip IV. nebyl přesvědčen o slovech papeže, neopustil by Poitiers a neukončil by diskusi s papežem – viz SATORA Magdalena, „The role of the cardinal ...“, *Ordines militares XVI*: str. 95.

¹²⁴ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 155. Články obžaloby jsou dostupné v publikaci DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 235–258 (Appendix 3).

¹²⁵ DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 119.

vyšetřováním, které bylo víceméně pod kontrolou francouzské koruny – Filip IV. nechtěl posílat templáře k papežskému vyšetření, neboť i přes její příznivé složení pro zájmy monarchie, byl její postup méně předvídatelný.¹²⁶

Obhajoba řádu měla v různých zemích různou podobu. Například v Anglii, Skotsku a Irsku,¹²⁷ kde inkvizice začala shromažďovat informace až od září 1309, měla inkvizice relevantní informace ohledně templářské kauzy až po červnu 1311, kdy se dva templáři, kteří byli opětovně zadrženi po útěku, přiznali k rouhačským praktikám. Důvodem pro takto pomalý postup pro inkvizici v Anglii byl nejspíše ten, že nebyli na inkvizici zvyklí¹²⁸ a už vůbec ne na používání mučení tak, jako ve Francii.¹²⁹

Zcela odlišnou kapitolou je vyšetřování na Kypru,¹³⁰ kde sídlil hlavní dům řádu a pravděpodobně tak i větší část generální kapituly.¹³¹

Největší vliv na rozhodování papeže mělo vyšetřování ve Francii. Jakékoliv známky obhajoby řádu před komisí začaly až koncem listopadu, kdy byl před komisi předvolán Jakub z Molay. Velký zájem templářů o obhajobu řádu nastal až po únoru 1310, kdy nastoupilo k obraně řádu 547 templářů. Postupem času tento počet začal narůstat do takové míry, že nebylo možno obhájce řádně zvládnout v biskupské budově. Komise tak žádala, aby řád jmenovali zástupce, kteří by jej hájili.

Problémem, který se díky této žádosti začal rozvíjet ve velmi dobrou strategickou pozici pro templáře, byla nemožnost určit mezi templáři obhájce, neboť, jak žádala řehole řádu, takovou záležitost je potřeba probrat s velmistrem, který v tuto dobu nebyl templářům k dispozici. K tomu mnoho bratří o sobě tvrdilo, že jsou nevzdělaní a prostí. I když se mezi templáři našli absolventi práva z Bologně, nehodlali se postavit do obhajoby řádu a žádali setkání s členy kapituly, načež komise odpovídá, že velmistr ani vizitátoři si nepřejí již řád obhajovat.¹³²

V této situaci předstupuje templář Renaud z Provins. Vědom si pozice, v níž se nacházel, žádá komisi o předání templářů do rukou církve a zároveň tvrdil, že pokud by vedení řádu

¹²⁶ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 144.

¹²⁷ O vyšetřování v Anglii viz FOREY Alan. J., „Ex-Templars in England“, *The Journal of Ecclesiastical History*, 53/1 (2002): str. 18–37; BURGTORF Jochen, Helen NICHOLSON, Crawford F. PAUL, (ed.), *The Debate on the Trial of the Templars, 1307-1314*, Farnham – Burlington: Ashgate, 2010.

¹²⁸ Inkvizice musela do Anglie přijít na papežovo pověření – READ P. Piers, *Templáři*, str. 343.

¹²⁹ READ P. Piers, *Templáři*, str. 344-345.

¹³⁰ O vyšetřování na Kypru viz GILMOUR-BRYSON Anne (ed.), *The Trial of the Templars in Cyprus*, Boston: Brill, leiden, 1998.

¹³¹ Usuzují na základě informací z buly *Vox in excelso*, kde v žádné části nejsou zmíněni ostatní členové generální kapituly (například v části o chinonských událostech je zmíněn pouze generální magister, vizitátor Francie a preceptor). Navíc o dalších členech generální kapituly se sekundární zdroje nezmiňují.

¹³² BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 155–156.

obhajobu neschválilo, jednal by s jejich nadřizenými. Renaud touto žádostí poukazuje na jisté nelegální postupy proti řádu. Tyto argumenty nebyl schopen použít ani papež proti monarchii z diplomatických důvodů. Templáři se tímto poprvé pokoušeli zasáhnout do celého procesu, aby nebyli vnímáni pouze jako nástroj papežského a monarchistického sporu o moc.¹³³

Rostoucí sílu obhajoby a odhodlání k obhajobě řádu lze vypožorovat z tzv. memorand, kde templáři písemně sepsali svou obhajobu. Tato memoranda byla čtena v průběhu dubna 1310.¹³⁴ Postupem času se z prvotní obhajoby, která zněla: „...ti, kteří přinesli takové lži papeži a králi, jsou falešnými křesťany a naprostými kacíři, neboť je vedla neodbytná hamížnost a horlivá nenasytnost.“¹³⁵ se postupem času stal zjevný právní útok přímo na krále, neboť jej již templáři přestali považovat za oklamaného lháři.¹³⁶ Obhajoba samotného řádu pokračovala nadále v čele s Petrem z Bologne, který předkládá své písemné obhajoby i arcibiskupovi ze Sens.¹³⁷

Takto silná obhajoba¹³⁸ a její nárůst nemohla skončit bez povšimnutí francouzské monarchie. Dne 12. května bylo odvedeno 54 templářů, aby byli upáleni, přičemž komise, se o tomto záměru dozvěděla při výslechu jednoho z templářů téhož dne.¹³⁹ Toto odsouzení mělo pochybný právní základ, neboť teologové ze Sorbonny se ohradili proti tomuto aktu a prohlásili jej za protiprávní.¹⁴⁰

Jak je psáno v části buly *Vox in excelso* o vyšetřování, vyšetřování probíhalo na dvou úrovních – na úrovni jednotlivých osob a na úrovni řádu, jako celku. Templáři tak mohli obhajovat sami sebe a své činy, ale nemuseli obhajovat řád. Rozdíl mezi vyšetřováním řádu a vyšetřováním vůči osobám nebyl však nijak blíže specifikován, a tudíž arcibiskup ze Sens, který byl pověřen vyšetřováním v místě, kde k upálení došlo, mohl jakkoliv využít výpovědi templářů k jejich odsouzení, ať už templáři obhajovali řád, nebo sebe.¹⁴¹

Odsouzení templářů pomohl pojem recidivující kacíři, který se začínal používat na začátku roku 1310. Tímto pojmem se označili templáři, kteří svá doznání odvolali a tím mohli být označeni jako kacíři. Pravděpodobně se nejednalo o názor většiny mistrů teologie,

¹³³ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 160 a MICHELET Julet, (ed.) *Le procès des Templiers vol I.*, Paris: Imprimerie royale 1851, str. 126-128.

¹³⁴ DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 165-166.

¹³⁵ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 163.

¹³⁶ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 172.

¹³⁷ DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 177.

¹³⁸ Demurger ve své publikaci neoznačuje události obhajoby vedené Petrem z Bologne jako obhajobu, ale jako revoltu viz DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 148 – název kapitoly *The templars' revolt*.

¹³⁹ DEMURGER Alain. *The Persecution of the Templars*, str. 181-183. Demurger nadále zmiňuje některé termpláře, kteří byli upáleni, jmenovitě, a dává do souvislost jejich upálení a jejich ochotu řád obhajovat; srov. BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 178-180.

¹⁴⁰ FRALE Barbara. *Templáři*, str. 150.

¹⁴¹ DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 177.

ale o vyslovení právního názoru jedince, který vyhovoval stanoviskům francouzské monarchie.¹⁴² Z necelého seznamu templářů, kteří byli upáleni, lze pozitivně označit za recidivující kacíře pouze některé.¹⁴³

Templáři nevěděli, proč jim hrozí smrt, a další slyšení nebylo pro obhajobu nijak plodné, neboť templáři byli označeni komisí za „ne plně při smyslech“, když se doslechli, co se stalo s 54 templáři. Události dobře vystihují slova a jednání templáře z Langreské diecéze, který nechtěl nadále nic říct, neboť věděl, že plamenům nemůže vzdorovat. Za daných okolností by proto souhlasil s čímkoliv, a to i s obviněním, že zabil samotného Pána.¹⁴⁴

Za záhadných okolností se vytratil hlavní obhájci řádu: Renaud a kaplan Petr z Bologne. Na protest komise byl Renaud komisi vrácen, avšak ke komisi se žádná informace o Petru z Bologne, bez kterého obhájci nejsou schopni nic dělat, nedostala.¹⁴⁵

V sekci buly *Vox in excelso*, která následuje po části o vyšetřování, nejsou zmíněné podrobně obhajoby templářů, avšak je zmíněno zacházení s výstupem informací¹⁴⁶ z těchto procesů, který „byl poslán k našemu zhodnocení v Malaucène (v diecézi Vaison), kde byly obezřetně čteny a dovedně examinovány námi, našimi bratry kardinály svaté římské církve, a jinými mnohými muži ...“¹⁴⁷

Řád i přes počátky upalování je v této situaci stále schopen se obhájit, avšak okolnosti mu to ztěžují a řád musí nutně hledat podporu papeže, pod jehož právní ochranou templáři existují.

¹⁴² BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 175.

¹⁴³ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 179.

¹⁴⁴ DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 179 a MICHELET Julet, (ed.) *Le procès des Templiers vol I.*, str. 275-276.

¹⁴⁵ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 182; srov. FRALE Barbara. *Templáři*, str. 151-152.

¹⁴⁶ V rámci procesů v Paříži byly sepsány tři dokumenty, z nichž se dochovali dva, přičemž oba jsou nejspíše originály, které byly psané současně dvěma notáři viz Magdalena SATORA, „Critical Edition of the Proceedings against the Templars in Paris (1309-1311)“, *Quaestiones Mediaevi Novae* 24, (2019): str. 412.

¹⁴⁷ Jedná se o překlad z BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „Vox in excelso ...“, *Mediaeval studies*: str. 52; řádek 194-198: ad nostrum examen remise, quedam per nos et fratres nostros sancte Romane ecclesie cardinales, alie vero per multos viros..., apud Malausanam Vasionensis syocesis fuerunt valda diligenter lecte et examine silerter. Srov. FRALE Barbara. *Templáři*, str. 151.

5. Události Viennského koncilu

Papež bulou *Faciens misericordiam* rozhodl, že rozsudek nad templáři vynese on. Tento rozsudek a rozhodnutí o dalším pokračování Templářského řádu byly učiněny na koncilu ve Vienne, který byl prvotně naplánován na rok 1310, avšak kvůli templářskému vyšetřování, které trvalo déle, než se čekalo, byl přesunut o rok později.¹⁴⁸ Samotné zahajovací zasedání proběhlo 16. října 1311, tedy čtyři roky po zatčení templářů. Koncil ve Vienne je uveden v bule *Vox in excelso*:

Část buly *Vox in excelso* – ustanovení komise:

Poté jsme přišli do Vienne, kde se již nacházeli četní patriarchové, arcibiskupové, zvolení biskupové, opati s exempcí i bez exempce a jiní církevní duchovní, zástupci nepřítomných duchovních i kapitul, aby byli přítomni koncilu, který jsme svolali. Po prvním shromáždění, které jsme uskutečnili s řečenými kardinály, duchovními a prokurátory, kde jsme, jak věříme, vhodně vysvětlili příčiny svolání koncilu, vždyť bylo obtížné, ne-li dokonce nemožné, aby se kardinálové a všichni duchovní a prokurátoři shromáždění na tomto koncilu mohli shromáždit v naší přítomnosti, aby projednali způsob, jak postupovat v záležitosti bratří řečeného řádu.

Z části o ustanovení komise se dovídáme, že bylo učiněno hlasování, ve kterém byli zvoleni lidé, aby se zabývali templářskou aférou. Jak moc byl schopen papež toto hlasování ovlivnit, aby si do této skupiny dosadil „své lidi“, je otázkou. Na zahájení koncilu ve Vienne bylo přítomno okolo 170 kleriků. 108 z nich byli biskupové nebo arcibiskupové.¹⁴⁹ Proto důvod ohledně rozhodnutí vyčlenit část koncilu, jak je popsáno v části o ustanovení komise, je pravděpodobně opravdovým důvodem k tomuto jednání.

Na koncilu se mimo templářskou otázku probírala i reforma církve a křížová výprava,¹⁵⁰ která byla vyhlášena 3. dubna 1312 podle zásady *passagium generale*, jejímž jediným zastáncem byl Jakub z Molay.¹⁵¹

¹⁴⁸ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 176.

¹⁴⁹ Podle studie Ewalda Müllera, viz DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 219.

¹⁵⁰ SCHATZ Klaus, *Všeobecné koncily*, Brno: Cetnrum pro studium demokracie a kultury, 2014. str. 110-113.

¹⁵¹ READ P. Piers, *Templáři*, str. 354.

5.1. Jak vést proces s templáři?

Je pravděpodobné, že papež v průběhu řešení templářské krize se více opíral o své vlastní vyšetřování než informace od francouzského krále. Tomu naznačuje popis informací ve *Vox in excelso*, kde není nijak zmíněn Filipův přínos, neboť celé vyšetřování z kontextu byly probíhalo s autoritou papeže. Navíc dokumenty vyšetřovací komise z procesů v Paříži byly na koncilu ve Vienne přítomny a tvořili pravděpodobně základ debaty.¹⁵²

Zajímavou událostí na koncilu, pravděpodobně popisující v části byly *Vox in excelso* o možnosti obhajoby, je snaha templářů obhájit řád na samotném koncilu, což svědčilo o ochotě řád obhajovat i po upálení některých templářů:

Část buly *Vox in excelso* – o možnosti obhajoby:

S větší částí kardinálů a téměř s celým koncilem, spolu s těmi, kteří, jak jsme uvedli, byli vybráni koncilem, nebo jej reprezentovali v této záležitosti, tedy velká většina, téměř čtyři pětiny z těch, kteří se nacházeli na koncilu jakožto reprezentanti každého národa - zdá se to být mimo jakoukoli pochybnost, jakož i duchovní v této záležitosti i prokurátoři sdělili v tomto smyslu své stanovisko – aby se postupovalo dle pravidla na vlastní obranu, aby řád nemohl být obviněn, bez urážky Boha a zneuctění práva, na základě důkazů předložených až do chvíle vyšetřování ohledně hereze proti řádu.

Dne 4. prosince napsal papež francouzskému králi ohledně příchodu devíti templářů na koncil, když nebyl na koncilu přítomen osobně, kteří byli ochotni řád obhajovat. Tito templáři uvedli podporu až dvou tisíc bratří v okolních krajích Lyonu,¹⁵³ vzdáleného dvacet kilometrů od Vienne.

Pokud vezmeme v potaz možný odkaz na tuto událost, kterou papež popisuje ve svém dopise, a která je popisována v části o možnosti vyšetřování, pak komise, která byla ustanovena koncilem k řešení templářské aféry, byla pro možnost, aby se templářům umožnila obhajoba.

Z pohledu francouzského krále se opakuje situace, kdy potencionální obrana templářů by mohla zdržet celý proces. Filip IV. již věděl, jak v této situaci jednat. Svolal zasedání stavů do Lyonu na 10. února 1312¹⁵⁴, a uchýlil se k již vyzkoušené zastrášovací metodě, kterou

¹⁵² SATORA Magdalena, „Critical Edition of the Proceedings...“, *Quaestiones Medii Aevi Novae*: str. 414.

¹⁵³ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „Vox in excelso ...“, *Mediaeval studies*: str. 19. Srov. BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 258. V tomto dopise vyjadřuje Klement V. své obavy o své bezpečí – vnímá tak templáře jako možnou hrozbu.

¹⁵⁴ Demurger naopak uvádí datum svolání stavů na 16. února. DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, str. 222.

by mohl podpořit znovuotevřením procesu proti Bonifácovi VIII, k čemuž získával potřebné důkazy v roce 1310.¹⁵⁵

Ve *Vox in excelso* naproti tomu nenacházíme žádné další části textu o této obraně, ani o tom, jestli vůbec byla nějaká zpráva zaznamenána veřejnými notáři, jako se zaznamenávalo v předešlých obhajobách, které jsou v bule uvedeny. Na první pohled se zdá, že tato část buly o možnosti obhajoby nezapadá do kontextu buly, neboť nedává stěžejní informaci k procesům a obhajobě řádu.

Papež váhal a nevěděl, zda templáře odsoudit (a jak), anebo vyslechnout. Jeho váhání muselo být silně narušeno 20. března 1312, kdy přijel Filip IV. na koncil se svými bratry a s mohutným vojenským doprovodem.¹⁵⁶ Dva dny poté se konala tajná konzistoř, na které se rozhodovalo, jak vyřešit templářskou otázku.¹⁵⁷ To můžeme číst z následující části:

Část buly *Vox in excelso* – o tajném zasedání:¹⁵⁸

Větší část řečených kardinálů a výše uvedeni zvoleni celým koncilem měli ze čtyř pětín za to, že je pro čest Boží a pro zachování křesťanské víry jakož i zájmy Svaté země a z mnoha jiných platných důvodů vhodnější a užitečnější, aby se následovala cesta opatření a ustanovení apoštolského stolce, tedy zrušit řád a majetek dát k dobrému použití, k jakému byl určen a blahodárně zabezpečit také osoby samotného řádu, které dosud žijí – spíše než ta cesta práva na obranu a odkladu celé záležitosti.

To, jaký měl vliv Filipův příchod na koncil můžeme vidět z následujícího jednání papeže a konzistoře, kteří nedokázali ustát vyvinutý tlak ohledně vyřešení templářské otázky. Při sepisování buly *Vox in excelso*, je v části o Filipovi IV. nepřímé schválení činnosti francouzského krále (získal tolik informací, kolik právně mohl). Oproti tomu papež kritizoval Filipův IV. postup v dopisech Vilémovi z Paříže, ve kterých odsoudil jeho jednání, nebo

¹⁵⁵ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 260; proces s Bonifácem VIII: BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 258

¹⁵⁶ Je možné, že Filip IV. přivedl armádu na obranu před templáři, kteří chtěli obhajovat řád na koncilu. Jediné informace, co pravděpodobně v tu dobu měl, byl dopis od Klementa V., kde je papež popisuje jako hrozbu pro své bezpečí.

¹⁵⁷ Část buly o možnosti obhajoby neodkazuje na toto tajné zasedání konzistoře konané 22. března.

¹⁵⁸ Usuzují, že tato část se týká tajného zasedání 22. března, neboť z Barbera zjišťujeme, že: „čtyři pětiny přítomných hlasovali pro zrušení, protože si možná uvědomovaly, že odpor je teď málo platný, nebo je snad Francouzi podplatili či zastrašili.“ v BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 262 – používá zdroj *Decrees of Ecumenical Concils*, (ed.) N.P. TANEER, díl 1 s. 342 Bernard GUI, *Catalogo Brevi Romanorum Pontificum*, in: *Vitae Papparum Avenionensium*, (ed.) E. BELUZE, díl 1, str. 56.

v bule *Pastoralis praeminentiae*, kde použil zcela jiný přístup – zcela odmítl a kritizoval postup, ve kterém byli templáři obviněni a získány konfese.¹⁵⁹

Brown a Forey zmiňují část buly o možnosti obhajoby v kontextu s tajným zasedáním konzistoře, kde koncilní otcové, ovlivněni příchodem templářů a jejich ochotou řád obhajovat, hlasovali (jak píše bula) pro to, aby byla dána možnost obhajoby. Tímto poznatkem by se vysvětlil nezapadající kontext této události v bule *Vox in excelso*, neboť jej papež uvádí jako důvod a příčinu svého dalšího jednání, nikoliv jako informaci o obhajobě řádu:

„Neshody stále existovaly. Někteří věřili tomu, že řád má být odsouzen, ostatní si mysleli, že toto by nemělo být právně (de iure) možné. Proto se papež rozhodl, že bude jednat sám.“¹⁶⁰

5.2. Zrušení řádu

Část buly *Vox in excelso* – o důvodech:

Vpravdě, od počátečních procesů proti uvedenému řádu tento řád nemůže být kanonicky označen jakožto heretický s definitivní platností, ovšem týž řád, kvůli herezím, jež mu byly přisouzeny, dosáhl hrozného věhlasu. A to i protože mnozí z jeho členů, mezi nimiž byl i velmistr, vizitátor Francie a nejvýznamnější preceptoři, s ohledem na jejich dobrovolné přiznání byli shledáni vinnými z těchto herezí, pomýlení a ničemností. A dále, neboť tyto výpovědi činí uvedený řád velmi podezřelým a ona nedůvěra jej činí přímo ohavným a nenáviděným vůči svaté církvi Boží, jejím duchovním, králi, křesťanským knížatům a dalším katolickým věřícím, takže je možno věřit, že od nynější chvíle již nebude možno nalézt osobu ochotnou vstoupit do takového řádu, takže se tento řád stal zbytečným církvi Boží, jakož i pro pokračování působnosti ve svaté Zemi, k jejíž službě byl povolán.

Z části buly o důvodech lze vyčíst, že řád nemohl být odsouzen podle kánonu jako heretický, ale i přesto ztrácí jeho původní věhlas kvůli obviněním, které jsou řádu přiřčeny, což je vysvětleno v části o tajnostech řádu:

¹⁵⁹ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. “Vox in excelso ...”, *Mediaeval studies*: str. 17-18. Brown a Forey navíc citují text buly, ve které jedná inkvizice ve Francii na papežův příkaz. Byť autoři textu zmiňují, že se nejednalo o pravdu, myslím si, že tato část buly se odvolává na okamžik vydání buly *Pastoralis praeminentiae*, od které měl papež mít nade vším dohled a kontrolu.

¹⁶⁰ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. “Vox in excelso ...”, *Mediaeval studies*: str. 20.

Část buly *Vox in excelso* – o tajnostech řádu:

Jelikož bereme v potaz, že hanebnost, podezírání, velký povyk a jiné již uvedené okolnosti, jež jsou všechny v nepřízeň daného řádu, a dále tajné nedovolené přijímání bratří téhož řádu, neshoda chování, způsobu života i zachovávání zvyků mnohými těmito bratřími ve vztahu vůči ostatním věrným křesťanům, zvláště pro způsob, kdy noví členové ve chvíli přijetí ohlašovali a přísahali, že neprozradí způsoby přijetí a neopustí řád, z toho všeho pro sebe způsobili, že se o nich přemýšlí nehodně.

Pravděpodobně by tak nechtěl do řádu nikdo vstoupit – řád se stával z praktického hlediska zbytečně existujícím, neboť by v budoucnu neměl kontinuitu. Papež si tedy myslel, že řád zanikne sám, neboť pomluvy přiřknuté řádu nabraly na takové síle, že řád nebyl schopen fungovat a nabírat nové bratry.

Pokud papež Klement V. chtěl zrušit řád, nemohl však řád zrušit odsouzením. Proto pravděpodobně zvolil následující slova, která provždy vyřešila otázku ohledně řádu samotného:

Část buly *Vox in excelso* – zrušení řádu:

Pamatujice také, že rovněž v jiných případech, ačkoli bez zavinění bratří, římská církev někdy způsobila zrušení či zákaz řádů větší důležitosti, jež měly příčinu nesrovnatelně menší než ony naznačené, s bolestí a hořkostí v srdci, nikoli definitivním výrokem, ale na základě opatření, či ustanovení apoštolského stolce, my, se schválením svatého koncilu, nevyvratitelným a trvalým stvrzením rušíme uvedený řád Templu a jeho stav, pravidla, oděv i název a podrobujeme jej trvalému zakazu. Přísně zakazujeme komukoliv, aby do řečeného řádu vstoupil, či přijal nebo nosil jejich oděv a představoval se jako templář.

V části o zrušení řádu čteme, že zrušení řádu proběhlo jako apoštolská prozíravost či ustanovení. Dále v textu si lze všimnout i určité dvojakosti ohledně definitivnosti zrušení: „nikoliv jako definitivní rozsudek..., rušíme a podřizujeme trvalému zakazu...“

Walter z Guisborough poznamenal, že Papež řád nemohl odsoudit cestou *de iure*, tak zrušil „pouze“ tento řád, jeho jméno, status a oděv.¹⁶¹ Stejná formulace jako v části o odsouzení a doslovné přiznání nemožnosti odsoudit řád *de iure* je i v bule *Ad providam*.¹⁶²

¹⁶¹ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str 263.

¹⁶² Text z buly *Ad providam*: „...non possemus ferre de iure, sed per viam provisionis seu ordinationis apostolicae...“ v ALBERIGO, Giuseppe, (ed.) *Conciliorum oecumenicorum decreta*, Bologna: EDB, 2002, str. 343 řádek 31-32.

Co tím papež měl na mysli? Proč jednal takto a formuloval svá slova touto cestou? Chtěl si tak papež ponechat možnost obnovit templáře, až tomu situace dovolí?

V bule *Vox in excelso* na začátku části o zrušení použil papež odůvodnění, že byly zrušeny řády s mnohem menšími proviněními. Nejsou zde uvedeny žádné jiné důvody, než praktické důvody zmíněné v části o důvodech a v části o tajnostech řádu. Zdá se tak, že papež udělal nevyhnutelně to, co by řád stejně čekalo v budoucnu. Jako by neměl na výběr¹⁶³, neboť konfese templářů vyvolaly nestabilitu svaté církve, jak je psáno v části o důvodech.

Chtěl Klement V. templáře zrušit dočasně? Pokud by byla dobytá svatá země, mohli by být obnoveni a navrátila by se jim jejich původní činnost – ochrana poutníků svaté země. To vše za podmínek, že templáři již kauzu překonali a že se naleznou se lidé, kteří by chtěli vstoupit do řádu, protože hanba řádu už nebude v takové míře, jak je popsána v části buly *Vox in excelsio* o důvodech. Této myšlence obnovy řádu napomáhá i chystání další křížové výpravy.

Ze strany Klementa V. naproti tomu spatřujeme chybějící snahu o jakékoliv zachování templářského řádu, jako takového: jednal tak, aby mohl sjednotit templářský řád s johanity, a to i před samotným začátkem zatýkání.¹⁶⁴ Jedná tak proti vůli většiny otců na koncilu, kteří si přáli založit nový řád s novou regulí.¹⁶⁵ Navíc volba slova *tolimus*¹⁶⁶ znovuoobnovení řádu nenaznačuje: „*praefatum templi ordinem et eius statum, habitum atque nomen, irrefragabili et perpetuo valitura tollimus sanctione, ac perpetuae prohibitioni subiicimus.*“¹⁶⁷ Kdyby si papež chtěl ponechat možnost řád obnovit, nejspíše by použil slovo *derogari*,¹⁶⁸ které použil v bule o pár řádků níže, nebo *inhibeo*¹⁶⁹ použito v téže větě.

¹⁶³ Zdali papež neměl na výběr můžeme usoudit i podle okamžitého rozhodnutí po příjezdu Filipa IV. se svou armádou na koncil, viz kapitola 5.1. Jak moc zde můžeme „číst mezi řádky“ je otázkou. Papež sepíše a čte tuto bulu za přítomnosti Filipa IV. a jeho armády na koncilu.

¹⁶⁴ Dalším příkladem jednání mohou být Chinonské události viz podkapitola 4.3.

¹⁶⁵ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 259.

¹⁶⁶ *Tollo, ere, sustuli, sublatum* brát na sebe; odnášet; krást; odstraňovat, odklizovat, vymýtit, potlačovat; vymýtit pověru, ničit, rušit mařit; uklidit rozpory: heslo **tollo** ze slovníku: WITTIHOVÁ Drahomíra, Pavel KUCHARSKÝ, Čestmír Vránek, Rudolf SCHAMS, Vojtěch ZELINKA a Jan KÁBRT, *Latinsko-český slovník*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1996, str. 438.

¹⁶⁷ *Vox in excelso* v BROWN Elizabeth A. R. and Arthur FOREY, “*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 57 řádek 296-298.

¹⁶⁸ *Derogo, are, avi, atum* odnímat, ubírat, částečně rušit, omezovat: heslo **de-rogo** z WITTIHOVÁ Drahomíra, Pavel KUCHARSKÝ, Čestmír Vránek, Rudolf SCHAMS, Vojtěch ZELINKA a Jan KÁBRT, *Latinsko-český slovník*, 1996, str. 438.

¹⁶⁹ *Inhibeo, ere, ui, itum* zadržet, zastavit, zarazit; odvrátit, zamezit: heslo **inhibeo** z WITTIHOVÁ Drahomíra, Pavel KUCHARSKÝ, Čestmír Vránek, Rudolf SCHAMS, Vojtěch ZELINKA a Jan KÁBRT, *Latinsko-český slovník*, 1996, str. 134.

Ponecháme-li stranou argumenty proti znovuoobnovení řádu, pak je otázkou, jestli by bylo vůbec možné obnovit templáře, jakou formou, a jak toto rozhodnutí obhájit.¹⁷⁰

K tomu je potřeba se podívat na způsob, jakým zanikli templáři – proč použil Klement V. takový postup, jaký zvolil a jestli vůbec mohl zvolit jiný. Řád není možné odsoudit de iure. Je tedy možné, aby koncil, nebo papež řád zrušil? Zdá se, že ano – není výslovně nikde napsáno, že podmínkou zrušení řádu musí být jeho odsouzení. Navíc bulou *Omne datum optium* výlučně papež podřídil templáře pod sebe a je otázkou, do jaké míry může koncil zasahovat do záležitosti templářů.

Nejspíše z těchto důvodů dal koncil v otázce templářů na tajném zasedání konzistoře 22. března papeži jistou formu „neomylnosti“ – cokoliv, co papež řekne, koncil schválí.¹⁷¹ Řád tedy zrušil papež, což je řečeno i v části buly o zrušení. Slova „se souhlasem posvátného koncilu“ jsou tak pravděpodobně míněna na jednání papeže (koncil souhlasí s apoštolskou prozíravostí).

Řád byl tedy zrušen, nikoliv odsouzen. Co ale s majetkem řádu a členy řádu, kteří byli stále drženi ve vazbě?

5.3. Události po vydání buly *Vox in excelso*

Část buly *Vox in excelso* – o budoucím jednání:

Pokud jde o osoby a samotné majetky, vyhrazujeme je k naší dispozici a dispozici apoštolského stolce. Budeme s nimi nakládat s božskou milostí, a ještě před skončením přítomného koncilu pro čest Boha, povznesení křesťanské víry a rozkvět Svaté země. Rovněž zcela zakazujeme, aby se kdokoli a za jakýchkoli podmínek či náležejícímu jakémukoli stavu, vmísil jakýmkoli způsobem do záležitostí týkajících se osob, majetku, pokoušel se obnovovat, nebo činil něco, co by mohlo vnést pochybnost do našich ustanovení a opatření, a proto nařizujeme již nyní, že bude považováno ničím a neúčinným vše, co by se kdokoli úmyslně, či neúmyslně pokoušel konat v tomto smyslu.

V této části o budoucím jednání je v bule *Vox in excelsio* vymezeno právo papeže na okamžitou kontrolu nad majetkem a osobami templářského řádu. Právě tato část

¹⁷⁰ Byť zde píšou o možné obnově řádu, řád se stejným názvem ve světě existuje, dokonce i v České republice, a odkazují se na templářský řád, i když s původním řádem nemá nic společného. Webové adresy řádu v Čechách: <https://osmtj.info/cinnost/>.

¹⁷¹ Viz část buly o tajném zasedání.

o budoucím jednání položila základ pro další dvě buly, které se týkaly majetku templářů (*Ad providam*)¹⁷² a jednotlivých osob v řádu (*Considerantes dudum*).¹⁷³

Byť v bule *Vox in excelso* byl dán zákaz jakéhokoliv pokusu o zásah do záležitosti templářů, můžeme pozorovat vnější zásah do majetku templářů a do odsouzení velmistra.

Majetek bylo pro papeže obtížné uhlídat již po vydání buly *Pastoralis praeminentiae*, což dokazuje dopis Klementa V. Filipovi IV., ve kterém zmiňuje ztracenost majetku templářů, a věděl, že byl prohýřen francouzskou monarchií. Papež tak přiznává, že nemůže zabránit královské správě dělat s majetkem, co se jí zachce.¹⁷⁴ Situaci komplikovali i baroni v Anglii, kteří nechtěli vydat církvi majetek templářů, kterým jim kdysi darovali, neboť jej podle práva mohli dostat zpět, má-li být řád rozpuštěn.¹⁷⁵

Po vydání bul *Vox in excelso* a *Ad providam*, se situace moc nezměnila. Podle buly *Ad providam*, měl všechen majetek templářů přijít pod správu řádu maltézských rytířů, aby byl použit pro tu věc, ke kterému byl určen – pro potřeby Svaté země. Výjimku tvořily země mimo Francouzskou korunu, kde si papež vyhradil dispoziční právo.¹⁷⁶

Majetek templářů měl být oficiálně předán do rukou církve, ale opak byl spíše pravdou. Králové dychtili po majetku templářů, nejen kvůli jeho bohatosti, ale i díky poloze hradů. Například v Iberii, kterou neovlivnila bula *Ad providam*, by nastal problém, kdyby johanité vlastnili pevnosti na hranicích a nepřisahali by věrnost králi, neboť by si do země mohli přivést tolik síly, kolik by chtěli. Ve Francouzské monarchii pak pokračoval agresivní postoj k získávání majetku, který mohla koruna získat, a to i po smrti Filipa IV. Sličného, kdy nastupuje roku 1316 Filip V.¹⁷⁷

Co se týče jednotlivých osob v templářském řádu, pak řešení bylo následující. Na základě buly *Considerantes dudum* byli templáři rozděleni do tří kategorií: 1. ti, kteří přiznali; 2 ti, kteří zapírají 3. ti, kteří svá doznání odvolali.

První dvě kategorie nebyl problém nijak vyřešit – buď byli zproštěni viny, nebo odsouzeni na doživotí,¹⁷⁸ ale problém nastal s templáři, kteří svá doznání odvolali. Do této kategorie

¹⁷² Anglický překlad buly je k dispozici v *The Templars: selected sources translated and annotated*. str. 318-322.

¹⁷³ BROWN Elizabeth A. R. and Arthur FOREY, "Vox in excelso ...", *Mediaeval studies*: str. 6.

¹⁷⁴ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 141-142.

¹⁷⁵ READ P. Piers, *Templáři*, str. 344.

¹⁷⁶ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 265.

¹⁷⁷ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 266-277.

¹⁷⁸ DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*. str.186.

mohl spadat i samotný velmistr, i když Jan ze sv. Viktora tuto myšlenku odmítá a upozorňuje na velmistrovo doznání v Chinonu, které bylo zcela dobrovolné a nebylo potřeba mučení.¹⁷⁹

Nejvíce informací, co se dělo s templáři po odsouzení, čerpáme z pramenů, které nejsou francouzské, neboť z Francie máme málo dokumentů, co se dělo s jednotlivými lidmi a majetkem řádu.¹⁸⁰

Templáři, kteří byli zproštěni viny, se měli vést řeholní život, i když jejich řád byl zrušen. Někteří templáři začali žít znovu laickým životem a oženili se, na což reaguje papež Jan XXII. v prosinci 1318, který označuje tyto templáře za zapomětlivé jejich stavu duše a označuje jejich manželky za konkubíny. Nařizuje, aby templáři vstoupili do jiných řádů, avšak musel být na jednom místě pouze jeden templář, pokud se nejednalo o místo johanitů.¹⁸¹

Dne 11. března 1314 se konal proces na prostranství před pařížskou katedrálou Notre-Dame s představenými templářského řádu, konkrétně s Jakubem z Molay, Geoffroyem ze Charney,¹⁸² Hugem z Pairaudu a Geoffroyem z Gonneville.¹⁸³ Jakmile kardinálové, vyslání papežem, přečetli rozsudek doživotního žaláře, Jakub z Molay a Geoffrey ze Charney se odvolali a popřeli svá doznání.

Ještě téhož dne svolal Filip IV. poradu se svými muži, bez přítomnosti duchovních, jak zareagovat na tuto situaci. Rozhodnutí bylo v souladu s předchozími řešeními templářské kauzy monarchií – rychlé a bez ohledu na právo. Bylo rozhodnuto o upálení dvou mužů, velmistra a mistra v Normandii. 11. března 1314 v době večerních bohoslužeb byli tito dva muži obráceni v popel.¹⁸⁴

Tím byla zasažena definitivní rána pro templářský řád – řád byl zrušen papežem, nemá velmistra a někteří preceptoři jsou upálení. Řád není schopen existence, neboť nemá dostatečně silné vedení a nebyl určen nástupce velmistra.

¹⁷⁹ DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*. str. 187. Dobrovolným doznáním je nesjpiše myšleno doznání velmistra ze dne 25. října na pařížské univerzitě – viz kapitola 3.2. O dobrovolnosti přiznání mohou nastat pochyby ze setkání kardinálů s velmistrem v Paříži 27. prosince, srov kapitola 4.1.

¹⁸⁰ DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*. str. 226.

¹⁸¹ FOREY Alan. J, „Ex-Templars in England“, *The Journal of Ecclesiastical History*: str. 31-32.

¹⁸² Mistr v Normandii, viz Chinonský pergamen; srov. BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 276; DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*. str. 188.

¹⁸³ Preceptor Aquitanie a Pintu; všechna jména jsou zmíněna v Chinonském pergameni viz Chinonský pergamen.

¹⁸⁴ BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, str. 276; srov. DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*. str. 188.

6. Závěr

Tři buly zajišťující existenci templářského řádu a tři buly zajišťující jejich zánik. Bulu *Vox in excelso* nelze číst bez kontextu událostí a ostatních bul, protože by nám unikl důležitý pohled na události a kontext samotné doby. Byť se zdá mezi ostatními bulami méně informativní, podává nám důležité informace ohledně kontextu zániku templářů.

Templáři na počátku 14. století byli ideální cíl pro francouzskou monarchii k získání majetku. Řád, který již nemá takovou slávu, existuje velká trhlina mezi jeho ideálem a realitou, jeho majetek je nevyužitý, řád je obestřen tajemstvími přijímacího rituálu, ne-li až tajemstvími heretickými a tím jej lze snadno obvinít. Navíc je řád přímo podřízen papeži – stačí jej přesvědčit a biskupové nemohou nijak zasáhnout do procesu, pokud k tomu nesvolí papež. Velmistr řádu je k tomu zaměstnán snahou o vyvolání nové křížové výpravy a nečeká žádný velký proces vůči templářskému řádu, jak vidíme z jeho korespondence s papežem.

Samotná bula hrála v uzavření procesu důležitou roli, neboť vyřešila otázku ohledně templářského řádu. Navíc nám dává možnost nahlédnout na řešení této otázky z pohledu papeže a na důvody jeho rozhodnutí. Je však potřeba brát tyto důvody v kontextu přítomnosti francouzské armády na koncilu a stupňovaného tlaku na papeže. Bula položila právní rámec pro vyřešení jednotlivých osob řádu a majetku řádu.

V bule můžeme pozorovat několik shodných informací s historickými zdroji: Informování v Lyonu, Filip získává informace, autorizace vyšetřování papežem, prozkoumání sedmdesáti dvou templářů papežem, události v Chinonu, koncil ve Vienne, snaha obhajoby templářů na koncilu a tajné zasedání konzistoře 22. března. Klement V. dává najevo v bule svou absolutní kontrolu nad celým procesem.

Naopak události, které měl většinou pod kontrolou Filip IV. a jeho ministři, nejsou zmíněny: samotné zatčení templářů v pátek 13. října 1307, příjezd Filipa s armádou na koncil, prvotní záznamy z Filipova vyšetřování a prohýření majetku templářů královskou správou. Klement V. nedává v bule prostor pro krále, který je přítomen na koncilu se svou armádou, na kterém je bula *Vox in excelso* čtena.

Vliv francouzské koruny na zánik templářů byl silnější, než je popisován v bule *Vox in excelso*. Z historických událostí můžeme pozorovat, jak Filip IV. sličný jedná nezávisle na papeži, i když potřebuje jeho svolení a konečné slovo. Jeho strategie spočívala v rychlém uzavření templářské otázky. Kontrolovat templářský řád nejspíše nechtěl, neboť by zvolil jiný postup, ve kterém by zinscenoval proces pouze proti jednotlivým osobám ve vedení řádu, a

nahradil by je poddanějšími. Jediné vysvětlení, s odkazem na události před vyšetřováním templářů a rostoucím nárůstem výdajů na administrativu a válčení, je jednání za účelem získání majetku, který francouzská monarchie potřebovala.

Papež Klement V., který stál na druhé straně střetu mocí, zvolil strategii, která fungovala jako oboustranný meč. Jakožto zkušený diplomat a právník si byl vědom nezákonných jednání ze strany francouzské monarchie. Jedná pomalu a obezřetně, aby každé jednání mohl podpořit právními argumenty, aby je nebylo možné jakkoliv odbourat s tím, že pravda později vyjde najevo. Papež sice získává potřebné materiály na obhajobu řádu, dává tím však Filipovi možnost jednat rychle bez ohledu na právo a vytvořit silný nátlak na papeže pomocí propagandy, která jej i přes silné zkušenosti z minulých dob nedokáže zlomit podle potřeb monarchie. Nestabilita papežského dvoru taktéž hrála v těchto situacích roli, na kterou musí papež reagovat změnou strategie při řešení této kauzy. Příkladem tohoto sporu přístupů je jednání mezi Klementem V. a Vilémem z Plaisians v Poitiers na konci května 1308, kdy Filip chce záležitost vyřešit co nejrychleji, ale papež chce postupovat obezřetně. Tato jednání hrála v událostech zániku templářů velkou roli.

Docházím k závěru, že papež již nedokázal vyvinutý tlak (nejen) ze strany francouzské monarchie ustávat a učinil rozhodnutí ve kterém vzal záležitost do svých rukou - „obětoval“ templáře k zachování suverenity. Papež měl sice na své straně právo, ale Filip IV. věděl, jak vyvinout tlak, aby druzí jednali podle toho, jak potřebuje. Příkladem tohoto úspěšně vyvinutého tlaku může být změna názorů kardinálů ohledně obrany templářů na koncilu.

Jak Filip IV. měnil kontext přijímacího rituálu za účelem získání peněz, tak papež měnil kontext procesu za účelem zachování svrchovanosti papežského úřadu, která byla pod tlakem francouzské monarchie.

Zrušení templářského řádu lze vnímat v kontextu nárůstu absolutistické moci náboženského panovníka ve Francii, která se dostala do střetu s mocí papežskou. Templáři mohou posloužit jako ukázka silné, skoro až nezávislé organizace, která v rámci plnění svých cílů nedokázala odhadnout přicházející hrozbu a díky charakteru řádu se neobklopovala právníky, kteří by byli schopni reagovat na politické dění.

Prameny

ALBERIGO Giuseppe, (ed.) *Conciliarum oecumenicorum decreta*, Bologna: EDB, 2002, xxi, 1135.

BALUZE E., (ed.) *Vitae paparum Avenionensium*, G. Mollat, Paris, 1913-1922.

BROWN Elizabeth A. R. and Arthur FOREY, “Vox in excelso and the Suppression of the Knights Templar: The Bull, Its History, and a New Edition”, *Mediaeval studies* (2018): str. 1-58.

FINKE Heinrich, *Papsttum und Untergang des Templores*, Münster: Aschendorffschen Buchhandlung, 1907.

MICHELET, Julet, (ed.) *Le procès des Templaes I.*, Paris: Imprimerie royale 1851.

MICHELET, Julet, (ed.) *Le procès des Templaes II.*, Paris: Imprimerie royale 1851.

Pope Clement V, Chinon Parchment (1308), Vatican Secret Archives, “Archivum Arcis Armarium” D 217-218; Replica Parchments, *Processus Contra Templarios*, Scrinium, Venice, Italy (2008).

Literatura

- ANDENNA Giancarlo, Cosimo Damiano FONSECA a Elisabetta FILIPPINI, (ed.) *I templari: grandezza e caduta della 'Militia Christi'*, Milano: Vita e Pensiero, 2016, xiv, Ricerche. Storia. ISBN 978-88-343-3253-5.
- BARBER Malcolm, *Noví rytíři: dějiny templářského řádu*, Přeložil Jiří KASL, Praha: Argo, 2006. ISBN 8072037641.
- BARBER Malcolm, *Proces s templáři*, Přeložil Jiří KASL, Praha: Argo, 2008, ISBN 9788025700181.
- BELLOMO Elena, *The Templar Order in North-west Italy (1142 - c. 1330)*, Leiden, The Netherlands: Brill, 2007.
- BROWN Elizabeth A. R. and Arthur FOREY, "Vox in excelso and the Suppression of the Knights Templar: The Bull, Its History, and a New Edition", *Mediaeval studies* (2018): str. 1-58.
- BURGTORF Jochen, NICHOLSON Helen, PAUL Crawford F., (ed.), *The Debate on the Trial of the Templars, 1307-1314*, Farnham – Burlington: Ashgate, 2010.
- CERRINI Simonetta, *Templářská revoluce*, Praha: Argo, 2013.
- DEMURGER Alain, *Clemente V*, in Dizionario storico del Papato, cit., str. 325-327.
- DEMURGER Alain, *Jakub z Molay*, Přeložila Kateřina KUNZ. Praha: Argo, 2011, ISBN 978-80-257-0432-5.
- DEMURGER Alain, *The Persecution of the Templars*, Profile books 2020.
- DENZINGER Heinrich, SCHÖNMETZER, Adolfus, (ed.) *Enchiridion symbolorum: definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, 48. ed. Bologna: EDB – Edizioni Dehoniane, 2018, xxii.
- DUBY Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost*, Přeložil Vladimír CINKE, přeložil Jiří NAŠINEC. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2003, ISBN 80-7184-514-0.
- GILMOUR – BRYSON Anne, „The Trial of the Templars: Did the System Work?“, *The Medieval History Journal*, 3/1 (2000): str. 42-65.

GILMOUR-BRYSON Anne (ed.), *The Trial of the Templars in Cyprus*, Boston: Brill, leiden, 1998.

GIVEN James B. „Chasing Phantoms: Philip IV. and the Fantastic“, in: Frassetto, Michael (ed.), *Heresy and the Persecuting Society in the Middle Ages*, Essays on the Work of R. I. Moore. Leiden – Boston: Brill, 2006, str. 271-289.

FRALE Barbara, *Il papato e il processo ai Templari: l'inedita assoluzione di Chinon alla luce della diplomazia pontificia*, Roma: Viella Libreria editrice, 2003, ISBN 8883340981.

FRALE Barbara, *L'ultima battaglia dei Templari: Dal codice ombra d'obbedienza militare alla costruzione del processo per eresia*, Roma: Viella, 2001.

FRALE Barbara, *Templáři*, Autor úvodu Umberto ECO, přeložil Josef PROKOP, přeložil Pavel KAAS, Praha: Argo, 2009, ISBN 978-80-257-0173-7.

FRALE Barbara, „The Chinon chart Papal absolution to the last Templar, Master Jacques de Molay“, *Journal of Medieval History*, 30/2 (2004): str. 109-134.

FRANZEN August, *Malé církevní dějiny*, Praha: Zvon, 1992.

FOREY Alan. J., „Ex-Templars in England“, *The Journal of Ecclesiastical History*, 53/1 (2002): str. 18–37.

FOREY Alan. J., *The Fall of the Templars in the Crown of Aragon*, Burlington: Ashgate, 2001.

HAAG Michael, *Templáři: fakta a mýtus*, Přeložil Klára PETŘÍKOVÁ. Praha: Slovart, 2020, ISBN 978-80-276-0096-0.

HAMILTON Bernard, *The medieval Inquisition*, London, 1981.

JEDIN Hubert, *Malé dějiny konciliů*, Přeložil Karel DOLISTA, Praha: Česká katolická charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1990.

LE GOFF Jacques, *Ludvík svatý*, Přeložil Danuše NAVRÁTILOVÁ, Praha: Argo, 2012, ISBN 978-80-257-0685-5.

LORD Evelyn, *The Knights Templar in Britain*, London: Longman, 2002.

MAUROIS André, *Dějiny Francie*, Přeložil Adriena BOROVIČKOVÁ, přeložil Miroslav DROZD, Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1994, ISBN 80-7106-098-4.

MENACHE Sophia, *Clement V.*, New York: Cambridge University Press, 1998.

NICHOLSON Helen, (ed.) *The Proceedings against the Templars in the British Isles I*, London: Ashgate, 2011.

PERTNER Peter, *Knight Teplars and their Myth*, Rochester, Vt: Destiny Books, 1990.

READ P. Paul, *Templáři*, Praha: BB art 2001.

RILEY-SMITH Jonathan, „Were the Templars Guilty?“, in RIDYARD Susan J., *The Medieval Crusade*, Woodbridge: Boydell, 2004, str. 107-124.

SATORA Magdalena, „Critical Edition of the Proceedings against the Templars in Paris (1309-1311)“, *Quaestiones Medii Aevi Novae* 24 [online], (2019): str. 409-423 [cit. 2021-7-9]. ISSN 14274418.

SATORA Magdalena, *Sprawa templariuszy w dyplomacji zachodnioeuropejskiej 1307–1312*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2011.

SATORA Magdalena, „Polityka Klemensa V. wobec sprawy templariuszy w pierwszych miesiącach po aresztowaniu członków zakonu (1307-1308)“, *Przegląd historyczny* 100/2, (2009): str. 237–252.

SATORA Magdalena, „Pogłoski o sprawie templariuszy - przepływ informacji w społeczeństwach Europy zachodniej na początku XIV wieku“, in DOLAŃSKI, Dariusz, Bernadetta NITSCHKE, *Gremium: studia nad historią, kulturą i polityką, Tom 5*. 2011, str 25–40.

SATORA Magdalena, „The role of the cardinal in the templars affair (1307-1308)“, *Ordines militares XVI*, (2011): str. 93-104.

SATORA Magdalena, „The Proceedings against the Templars in the British Isles“, *Przegląd Historyczny* 104/3 (2013): str. 601-604 ISSN 00332186.

SCHATZ Klaus, *Všeobecné koncily*, Brno: Cetnrum pro studium demokracie a kultury, 2014.

SCHENK Jochen, „Processus contra Templarios in Francia: Proces-verbaux de la procedure menee par la commission pontificale a Paris (1309-1311)“, *Renaissance Quarterly* 75/2 (2022): str. 665-1331 ISSN 00344338.

The Templars: selected sources translated an annotated, Přeložil Malcolm BARBER, přeložil A. K. BATE, Manchester: Manchester University Press, 2007, xiv, ISBN 0-7190-5110-X.

THÉRY Julien, „A Heresy of State: Philip the Fair, the Trial of the ‘Perfidious Templars,’ and the Pontificalization of the French Monarchy”, *Journal of Medieval Religious Cultures*, 39/2 (2013): str. 117–148.

THÉRY Julien, “The flight of the master of Lombardy (13 February 1308) and Clement V’s strategy in the templar affair: A slap in the pope face.” *Rivista Di Storia Della Chiesa in Italia*, 70/1 (2016): str. 35–44.

Runciman Steven, *A history of the Crusades Vol III.*, New York: Harper & Row, 1967.

Přílohy

Části buly *Vox in excelso*:

Část buly *Vox in excelso* – úvodní část:¹⁸⁵

Je slyšet hlasité bědování, přehořký pláč,¹⁸⁶ neboť přišel čas. Přišel čas, kdy Pán běduje skrze proroka: “Tento dům poznal můj vztek a zuřivost; Bude odebrán z mé pozornosti, kvůli špatnosti jeho synů, kteří mě vyprovokovali k hněvu, otočili se ke mne zády a nikoliv tvářemi, a přinášejí modly do svého domu, které v mém jménu jsou vzývány, aby je pošpinili“. Bálovi vybudovali posvátná návrší, aby uvedli a zasvětili své syny idolům a démonům.¹⁸⁷ „Hluboce se provinili, jako za dnů Gibeje“. ¹⁸⁸ Při tak strašných zprávách a hrůze z takové potupy – kdy kdo slyšel něco takového? kdo viděl něco podobného? - „upadl jsem, zkrušen tím, co slyším, hrozím se toho, co vidím. Mé srdce vrávorá, náhlá hrůza mě jímá, kýžený soumrak se mi změnil v otřesnou chvíli.“¹⁸⁹

Část buly *Vox in excelso* – Lyonské událost + o templářích:¹⁹⁰

Vskutku již dříve, od počátku našeho povznesení na vrchol nejvyššího pontifikátu, ale také ještě než jsme přišli do Lyonu, kde jsme obdrželi naši korunovaci a následně tam, i jinde, nám bylo oznámeno důvěrné sdělení, že velmistr, preceptoři a ostatní bratři vojenského řádu Jeruzalémského Chrámu, jakož i samotný řád, který byl ustanoven v zámoří na obranu

¹⁸⁵ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „Vox in excelso ...“, *Mediaeval studies*: str. 41; řádek 1-12: Vox in excelso audita est lamentationis, fletus et luctus, quia venit tempus, tempus venit, quo per prophetam conquaeritur Dominus: In furorem et indignationem mihi facta est domus haec; auferetur de conspectu meo propter malitiam filiorum suorum, quia me ad iracundiam provocabant, vertentes ad me terga et non facies, ponentes idola sua in domo, in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent ipsum. Edificaverunt excelsa Baal, ut initiarent et consecrarent filios suos idolis atque daemonis, profunde peccaverunt, sicut in diebus Gabaa. Ad tam horrendum auditum tantumque errorem vulgatae infamiae, quis umquam audivit tale? quis vidit huic simile? Corruí, cum audirem, contristatus sum cum viderem, amaravit cor meum, tenebrae stupefecerunt me.

¹⁸⁶ Jer 31, 15

¹⁸⁷ Jer 32,31-35

¹⁸⁸ Ozeáš 9, 9

¹⁸⁹ Iz 21, 3-4

¹⁹⁰ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „Vox in excelso ...“, *Mediaeval studies*: str. 44-45; řádek 37-50: Sane dudum circa nostrae promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus nostrae coronationis insignia, veniremus, et post, tam ibi quam alibi secreta quorundam nobis insinuatío intimavit, quod magister, praeceptores et alii fratres Ordinis militiae templi Iherosolymitani et etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii domini nostri Ihesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati et speciales fidei catholicae pugiles et Terrae Sanctae praecipui defensores ipsius terrae negotium gerere principaliter videbantur, propter quod sacrosancta Romana ecclesia eosdem fratres et ordinem specialis favoris plenitudine prosequens eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus et diversis libertatibus et privilegiis communivit et tam ipsius quam cunctorum Christi fidelium manus cum multiplici erogatione bonorum sentiebant multifarie multisque modis propter hoc adjunctices...

dědictví našeho pána Ježíše Krista, jakožto zvláštní bojovníci katolické víry a výjimeční obránci Svaté země, jenž byli zhlíženi jako ti, kteří se starají o její prospěch, a proto svatá církev římská těmto bratřím a řádu pronásledujícímu nepřítele Krista, obdarovala poctami mnohých zvláštních výsad, vyzbrojila je znamením kříže proti nepřátelům Krista, opevnila jejich svobody a privilegia, a mnohokrát zakusili četnými způsoby ruku Krista, jednotnou se všemi věřícími – přesto, proti samotnému Pánu Ježíši Kristu

Část buly *Vox in excelso* – část o Filipovi IV.:¹⁹¹

A tehdy, v pravdě nejdražší syn v Kristu, náš Filip, nejjasnější král Francie, jemuž byly oznamovány stejné skutky, který ne kvůli chamtivosti – neměl totiž v úmyslu nárokovat, nebo přivlastnit si majetek od Templářů, naopak ve svém království zanechal pak poté svoji ruku zcela nehybnou – ale kvůli horlivosti pravé víry a následující jasné šlépěje svých předchůdců učinil, aby nám byly mnohé závažné informace sděleny prostřednictvím vlastních vyslanců a listin.

Část buly *Vox in excelso* – svědectví vojáka:¹⁹²

Hanebné hlasy proti templářům a jejich řádu byly stále pádnějšími podle zločinů řečených výše. Dokonce voják tohoto řádu náležející šlechtě, který se v samotném řádu těšil nemalé vážnosti, vypověděl před námi tajně a pod přísahou, že když byl přijímán do řádu, na doporučení přijímajícího a před ostatními templáři zapřel Krista a plivl na kříž, který mu byl vystavený přijímajícím. Řekl rovněž, že viděl, jak velmistr rytířů Templu, který stále ještě žije, přijal v jedné zámořské kapitule jistého vojáka stejným způsobem, tedy zapřením Krista

¹⁹¹ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 45-46; řádek 63-70: Deinde vero charissimus in Christo filius noster Philippus, rex Francorum illustris, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo avaritiae, cum de bonis Templariorum nihil sibi vindicare aut appropriare intenderit, immo ea in regno suo, dimisit manum suam exinde totaliter amovendo, sed fidei orthodoxae fervore, suorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de praemissis, quantum licite potuit se informans, ad instruendum et informandum nos super his multas et magnas nobis informationes per suos nuntios et litteras destinavit.

¹⁹² BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 46; řádek 70-85: Infamia vero contra Templarios ipsos et ordinem eorundem increvescente validius super sceleribus antedictis et quia etiam quidam miles eiusdem ordinis magne nobilitatis et qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto iuratus deposuit, quod ipse in receptione sua ad recipientis suggestionem praesentibus quibusdam aliis militibus Militiae Templi negavit Christum et sputit super crucem sibi a dicto recipiente ostensam. Dixit etiam se vidisse, quod magister Militiae Templi, qui vivit adhuc, recepit in conventu dicti ordinis ultramarino quemdam militem eodem modo, scilicet cum abnegatione Christi et expuitione super crucem praesentibus bene ducentis fratribus eiusdem ordinis, et audivit dici, quod sic in receptione fratrum dicti ordinis servabatur, quod ad recipientis vel ad hoc deputati suggestionem, qui recipiebatur, Ihesum Christum negabat et super crucem sibi spuebat ostensam in vituperium Christi crucifixi, et quaedam alia faciebant recipiens et receptus, quae non sunt licita nec christianae conveniunt honestati, prout ipse tunc confessus extitit coram nobis...

a pliváním na kříž, v přítomnosti jistě dobrých dvou set bratří tohoto řádu. A slyšel také říkat, že toto byl běžný způsob v přijímání bratří do řádu, tedy že na vybídnutí přijímajícího, či komu byla tato funkce svěřena, ten, který byl přijímán, musel zapřít Ježíše Krista a plivnout na kříž, který mu byl vystaven, jakožto znamení pohrdání ukřižovaným Kristem. A rovněž, že ať již onen přijímající, či ten, který byl přijímán, dopouštěl se dalších nedovolených a nepatřičných skutků v rozporu s křesťanskou počestností, jak to on sám před námi vyznal.

Část buly *Vox in excelso* – papežova analýza.¹⁹³

Umožnili jsme tedy dostavit se do naší přítomnosti mnohým preceptorům, presbyterům, vojákům a ostatním bratřím řečeného řádu s nemalým věhlasem. Přijali jsme jejich slib, naléhavě jsme je zapřísáhli skrze Otce, Syna a Ducha svatého, dovolávajíce se soudu Božího a hrozby věčného zatracení, ať v síle svaté poslušnosti a vzhledem k tomu, že se nyní nacházeli na místě vhodném a bezpečném, kde se nemusí zcela ničeho obávat a navzdory výpovědím dříve učiněným před jinými a pro něž jsme nechtěli, aby z nich vyplývala nějaká vina, aby tedy na učiněnou otázku řekli čistou a úplnou pravdu. Tyto jsme vyslechli a z nich jsme podrobně vyšetřili 72 případů. Mnozí z našich bratří¹⁹⁴ nás doprovázeli a nechali jsme vyhotovit hodnověrný dokument s výpověďmi rukou písaře v přítomnosti naší i našich bratří a následně, nějaký den poté, jsme ony výpovědi nechali číst v jejich přítomnosti v konzistoři a nechali jsme je vyložit každému z nich v jejich jazyku a tito je výslovně a dobrovolně potvrdili a schválili tak, jak byly vyjádřeny.

¹⁹³ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 47-48; řádek 101-111: ...nos illius, cuius vices, licet immeriti, in terris gerimus, vestigiis inherentes, ad inquirendum de predictis ratione previa duximus procedendum multosque de preceptoribus, presbyteris, militibus et aliis fratribus dicti ordinis reputationis non modicae in nostra praesentia constitutos prestito ab eis nihilominus iuramento et eis cum affectione non modica per Patrem et Filium et Spiritum Sanctum sub obtestatione divini iudicii ac interminatione maledictionis eternae in virtuteque sancte obediencie adiuratis, quod tunc in loco tuto et idoneo constituti, ubi nihil eos oportebat timere, non obstantibus confessionibus per eos coram aliis factis, per quas eisdem confitentibus nullum fieri praeiudicium volebamus, super praemissis meram et plenam nobis dicerent veritatem...

¹⁹⁴ Zde jsou patrně myšleni kardinálové.

Část buly *Vox in excelso* – pověření kardinálů.¹⁹⁵

My však, chtějící znát pravdu o tom všem, zda byly či nebyly pravdivé záležitosti uvedené ve výpovědích a vyznáních před inkvizitorem pro herezi v uvedeném francouzském království, v přítomnosti veřejných notářů a mnoha dalších vážených osob, které byly též veřejně sděleny nám a našim bratřím od téhož inkvizitora, pověřili a nařídili jsme našim milovaným synům Beragnariovi¹⁹⁶, tehdy kardinálovi titulu u svatých Nerea a Achilla, nyní biskupovi v Tusculu,¹⁹⁷ Štěpánovi, kardinálovi a presbyterovi titulu u svatého Cyriaka v Thermis, a Landulfovi¹⁹⁸ kardinálu jáhnovi titulu u Svatého anděla,¹⁹⁹ v jejichž rozvážnost, zkušenost a věrnost máme bezmeznou důvěru, neboť oni s řečeným velmistrem, vizitátorem a preceptory provedli vyšetřování v celé záležitosti jak proti nim, jednotlivým osobám řádu tak i proti i řádu samotnému, aby pečlivě hledali pravdu a sdělili o nich cokoli dalšího, pokud by to našli a jejich výpovědi a vyznání předložili písemně prostřednictvím veřejného notáře naší apoštolské autoritě.

Část buly *Vox in excelso* – o vyšetřování.²⁰⁰

Při uvažování, že tyto zločinné, a tak špatné činy jsme nemohli a neměli rozhodnout bez všemohoucího Boha a spravedlnosti vůči všem katolickým věřícím, jsme rozhodli na základě rady našich bratrů, že skrze místní ordináře, ostatní věrné a moudré muže, pověřené námi proti jednotlivým osobám tohoto řádu, nikoliv proti řádu jako celku, který je vyšetřován skrze určité diskrétní osoby, které jsme ustanovily k vyšetřování výše uvedených zločinů a excesů.

¹⁹⁵ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 48-49; řádek 125-137: ...nos cum eis scire volentes de praemissis omnibus veritatem et an vera essent, quae continebantur in eorum confessionibus et depositionibus, quas coram inquisitore pravitatis hereticae in regno Francie supradicto presentibus quibusdam notariis publicis et multis aliis bonis viris dicebantur fecisse nobis et fratribus nostris per ipsum inquisitorem sub manibus publicis exhibitis et ostensis, dilectis filiis nostris Berengario tunc tituli sanctorum Nerei et Aquilei, nunc episcopo Tusculano, et Stephane tituli sancti Ciriaci in Thermis presbyteris et Landulpho tituli Sancti Angeli diacono cardinalibus, de quorum prudentia, experientia et fidelitate indu-bitatam fiduciam obtinemus, coramissimus et mandavimus, ut ipsi cum praefatis generali magistro, visitatore et praeceptoribus inquirerent tam contra ipsos et singulares personas ipsius ordinis genelariter quam contra ipsum ordinem super praemissis...

¹⁹⁶ Berengarius Fredolli, kardinál 1305-1323.

¹⁹⁷ Dnešní Frascati

¹⁹⁸ Stephanus de Suissy, kardinál 1305-1311.

¹⁹⁹ Landulfus Brancaccius, kardinál 1294-1312.

²⁰⁰ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 51-52; řádek 183-189: Attendentes autem, quod scelera tam horrenda transire incorrecta, absque omnipotentis Dei et omnium catholicorum iniuria non poterant nec debebant, decrevimus de fratrum nostrorum consilio per ordinarios locorum ac per alios fideles et sapientes viros ad hoc deputandos a nobis contra singulares personas ipsius ordinis necnon et contra dictum ordinem per certas discretas personas quas ad hoc duximus deputandas, super praemissis criminibus et excessibus inquirendum.

Část buly *Vox in excelso* – ustanovení komise.²⁰¹

Poté jsme přišli do Vienne, kde se již nacházeli četní patriarchové, arcibiskupové, zvolení biskupové, opati s exempcí i bez exempce a jiní církevní duchovní, zástupci nepřítomných duchovních i kapitul, aby byli přítomni koncilu, který jsme svolali. Po prvním shromáždění, které jsme uskutečnili s řečenými kardinály, duchovními a prokurátory, kde jsme, jak věříme, vhodně vysvětlili příčiny svolání koncilu, vždyť bylo obtížné, ne-li dokonce nemožné, aby se kardinálové a všichni duchovní a prokurátoři shromáždění na tomto koncilu mohli shromáždit v naší přítomnosti, aby projednali způsob, jak postupovat v záležitosti bratří řečeného řádu.

Část buly *Vox in excelso* – o možnosti obhajoby.²⁰²

S větší částí kardinálů a téměř s celým koncilem, spolu s těmi, kteří, jak jsme uvedli, byli vybráni koncilem, nebo jej reprezentovali v této záležitosti, tedy velká většina, téměř čtyři pětiny z těch, kteří se nacházeli na koncilu jakožto reprezentanti každého národa - zdá se to být mimo jakoukoli pochybnost, jakož i duchovní v této záležitosti i prokurátoři sdělili v tomto smyslu své stanovisko – aby se postupovalo dle pravidla na vlastní obranu, aby řád nemohl být obviněn, bez urážky Boha a zneuctění práva, na základě důkazů předložených až do chvíle vyšetřování ohledně hereze proti řádu.

²⁰¹ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*“, *Mediaeval studies*: str. 52-53; řádek 197-215: Post que dum venissemus Viennam et tunc iam quamplures patriarche, archiepiscopi, episcopi, electi, abbates exempti et non exempti et alii ecclesiarum praelati necnon et procuratores absentium praelatorum et capitulorum, ibidem pro convocato a nobis concilio congregati, nos post primam sessionem, quam inibi cum dictis cardinalibus et cum prae-fatis praelatis et procuratoribus tenuimus, in qua causas convocationis concilii eidem duximus exponendas, quia erat difficile immo fere impossibile praefatos cardinales et universos praelatos et procuratores in praesenti concilio congregatos ad tractandum de modo procedendi super et in facto seu negotio fratrum et ordinis praedictorum in nostra praesentia convenire, de mandato nostro ab universis praelatis et procuratoribus in hoc concilio existentibus certi patriarache, archiepiscopi, episcopi, abbates exempti et non exempti et alii ecclesiarum praelati et procuratores de universis christianitatis partibus quarumcumque linguarum, nationum et regionum, qui de peritioribus, discretioribus et idoneioribus ad consulendum in tanto et tali negotio et ad tractandum una nobiscum et cum cardinalibus antedictis tam solemne factum sive negotium credebantur, electi concorditer et assumpti fuerunt.

²⁰² BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*“, *Mediaeval studies*: str. 53-54; řádek 229-237: ...maiori parti cardinalium et toti fere concilio, illis videlicet, qui a toto concilio ut praemittitur, sunt electi et quoad hoc vices totius concilii representant, vel parti multo maiori, quinimo quatuor uel quinque partibus eorundem cuiuscumque nationis in concilio existentium indubitatim videbatur. Et ita dicti praelati et procuratores sua consilia dederunt, quod ipsi ordini defensio dari deberet et quod ipse ordo de heresibus, de quibus inquisitum est contra ipsum per ea, quae hactenus sunt probata absque Dei offensa et iuris iniuria condemnari nequeat...

Část buly *Vox in excelso* – o důvodech.²⁰³

Vpravdě, od počátečních procesů proti uvedenému řádu tento řád nemůže být kanonicky označen jakožto heretický s definitivní platností, ovšem týž řád, kvůli herezím, jež mu byly přisouzeny, dosáhl hrozného věhlasu. A to i protože mnozí z jeho členů, mezi nimiž byl i velmistr, vizitátor Francie a nejvýznamnější preceptoři, s ohledem na jejich dobrovolné přiznání byli shledáni vinnými z těchto herezí, pomýlení a ničemností. A dále, neboť tyto výpovědi činí uvedený řád velmi podezřelým a ona nedůvěra jej činí přímo ohavným a nenáviděným vůči svaté církvi Boží, jejím duchovním, králi, křesťanským knížatům a dalším katolickým věřícím, takže je možno věřit, že od nynější chvíle již nebude možno nalézt osobu ochotnou vstoupit do takového řádu, takže se tento řád stal zbytečným církvi Boží, jakož i pro pokračování působnosti ve svaté Zemi, k jejíž službě byl povolán.

Část buly *Vox in excelso* o tajnostech řádu.²⁰⁴

Jelikož bereme v potaz, že hanebnost, podezírání, velký povyk a jiné již uvedené okolnosti, jež jsou všechny v nepřízeň daného řádu, a dále tajné nedovolené přijímání bratří téhož řádu, neshoda chování, způsobu života i zachovávání zvyků mnohými těmito bratřimi ve vztahu vůči ostatním věrným křesťanům, zvláště pro způsob, kdy noví členové ve chvíli přijetí ohlašovali a přísahali, že neprozradí způsoby přijetí a neopustí řád, z toho všeho pro sebe způsobili, že se o nich přemýšlí nehodně.

²⁰³ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 55; řádek 243-256: Verum licet ex processibus habitis contra ordinem memoratum ipse ut hereticalis per difinitivam sententiam canonicè condemnari non possit, quia tamen idem ordo de illis heresibus, que imponuntur eidem est plurimum diffamatus; et quia quasi infinite persone ipsius ordinis, inter quas sunt generalis magister, visitator Francie, et maiores praeceptores ipsius, per eorum confessiones spontaneas de praedictis heresibus, erroribus et sceleribus sunt convicte, quia etiam ipsae confessiones dictum ordinem reddunt valde suspectum; et quia infamia et suspicio prelibatae dictum ordinem reddunt ecclesiae sanctae Dei et prelatis eiusdem et regibus aliisque principibus et ceteris catholicis nimis abominabilem et exosum, quia etiam verisimile creditur, quod amodo bona non reperiretur persona, que dictum ordinem vellet intrare, propter que ipse ordo ecclesie Dei ac prosecutioni negotii Terrae Sancte, ad cuius servitium fuerant deputati, inutilis redderetur...

²⁰⁴ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 56; řádek 271-278: Considerantes itaque infamiam, suspicionem, clamoralem insinuationem et alia supradicta, que contra ordinem faciunt supradictum, necnon et occultam et clandestinam receptionem fratrum ipsius ordinis difidentiamque multorum fratrum eiusdem a communi conversatione, vita et moribus aliorum Christi fidelium, in eo maxime quod recipientes aliquos in fratres sui ordinis, receptos in ipsa receptione professionem emittere faciebant et iurare modum receptionis nemini revelare, nec religionem illam exirey ex quibus contra eos praesumitur evidenter...

Část buly *Vox in excelso* – o tajném zasedání + zrušení řádu.²⁰⁵

Větší část řečených kardinálů a výše uvedeni zvoleni celým koncilem měli ze čtyř pětín za to, že je pro čest Boží a pro zachování křesťanské víry jakož i zájmy Svaté země a z mnoha jiných platných důvodů vhodnější a užitečnější, aby se následovala cesta opatření a ustanovení apoštolského stolce, tedy zrušit řád a majetek dát k dobrému použití, k jakému byl určen a blahodárně zabezpečit také osoby samotného řádu, které dosud žijí – spíše než ta cesta práva na obranu a odkladu celé záležitosti.

Pamatujice také, že rovněž v jiných případech, ačkoli bez zavinění bratří, římská církev někdy způsobila zrušení či zákaz řádů větší důležitosti, jež měly příčinu nesrovnatelně menší než ony naznačené, s bolestí a hořkostí v srdci, nikoli definitivním výrokem, ale na základě opatření, či ustanovení apoštolského stolce, my, se schválením svatého concilu, nevyvratitelným a trvalým stvrzením rušíme uvedený řád Templu a jeho stav, pravidla, oděv i název a podrobujeme jej trvalému zakazu. Přísně zakazujeme komukoliv, aby do řečeného řádu vstoupil, či přijal nebo nosil jejich oděv a představoval se jako templář.

Část buly *Vox in excelso* – o budoucím jednání.²⁰⁶

Pokud jde o osoby a samotné majetky, vyhrazujeme je k naší dispozici a dispozici apoštolského stolce. Budeme s nimi nakládat s božskou milostí, a ještě před skončením přítomného concilu pro čest Boha, povznesení křesťanské víry a rozkvět Svaté země. Rovněž

²⁰⁵ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 56; řádek 283-300: ...quia etiam multo maiori parti dictorum cardinalium et praedictorum a toto concilio electorum, plus quam quatuor uel quinque partibus eorumdem, visum fuerit decentius et expedientius ac utilius pro Dei honore et pro conservatione fidei christiane ac subsidio Terrae Sancte multisque aliis rationibus validis sequendam fore potius viam ordinationis et provisionis sedis apostolice, ordinem sepefatum tollendo et bona ad usum, ad quem deputanda fuerant applicando, de personis etiam ipsius ordinis que vivunt, salubriter providendo, quam deffensionis iuris positivi observationes et negotii prorogationes, animadvertentes quoque quod alias, sine culpa fratrum ecclesia Romana fecit interdum alioque ordines sollempnes ex causis incomparabiliter minoribus quam sint praemissae, cessare, non sine cordis amaritudine ac dolore, non per modum definitive sententiae sed per modum provisionis seu ordinationis apostolice prefatum Templi ordinem et eius statum, habitum atque nomen irrefragabili et perpetuo valitura tollimus sanctione, ac perpetuae prohibitioni subiicimus, sacro concilio approbante, districtius inhibentes²⁰⁵, ne quis dictum ordinem de cetero intrare vel eius habitum suscipere vel portare, aut pro Templario gerere se presumat.

²⁰⁶ BROWN, Elizabeth A. R. and Arthur FOREY. „*Vox in excelso ...*”, *Mediaeval studies*: str. 57-58; řádek 301-310: Porro nos personas et bona eadem nostre ac apostolice sedis ordinationi et dispositioni, quam gratia divina favente ad Dei honorem et exaltationem fidei christiane ac statum prosperum Terre sanctae facere intendimus, antequam presens sacrum terminetur concilium, reservamus, inhibentes districtius ne quis, cuiuscumque conditionis vel status existat, se de personis vel bonis huiusmodi aliquatenus intromittat, vel circa ea in ordinationis sive dispositionis nostrae per nos, ut praemittitur, faciendo, praeiudicium aliquod faciat, innovet vel attentet decernentes ex nunc irritum et inane, si secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attemptari.

zcela zakazujeme, aby se kdokoli a za jakýchkoli podmínek či náležejícímu jakémukoli stavu, vmísil jakýmukoli způsobem do záležitostí týkajících se osob, majetku, pokoušel se obnovovat, nebo činil něco, co by mohlo vnést pochybnost do našich ustanovení a opatření, a proto nařizujeme již nyní, že bude považováno ničím a neúčinným vše, co by se kdokoli úmyslně, či neúmyslně pokoušel konat v tomto smyslu.

Tabulka – Chronologický přehled událostí

	Měsíc	Francie	Papežství	Templáři	
1307	Leden - Srpen				Prvotní výslechy templářů
	Září	Vydání zatykače (14.9.)	Papež se začíná léčit Papežův dotaz ohledně vyšetřování (26.9.)		
	Říjen	Vchází platnost zatykač (13.10.)	Svolání konzistoře	Jsou zatčeni (13.10.) Veřejné přiznání Jakuba z Molaye (25.10.)	
	Listopad		<i>Pastoralis paeeminentiae</i> (22.11.)		
	Prosinec	Kardinálové v Paříži		Velmistr se setkává s kardinály	
1308	Leden				Jednání v Poitiers
	Únor		Přerušeni činnosti inkvizice ve Francii	Útěk mistra Lombardie (13.2.)	
	Březen	Svolání stavů			
	Duben	Odpověď mistrů teologie na 7 otázek Filipa IV. (25.4.)			
	Květen	Jednání v Tours (asi 5.-15.5.) Filip v Poitiers (od 26.5.)	Konzistoř k vyslyšení ministrů (29.5.)		
	Červen	Druhé slyšení Viléma z Plaisians (14.6.) Zaslání 72 templářů papeži (27.6.)			
	Červenec		<i>Subit assidue</i> (5.7.)		
	Srpen		Vytvořena papežská komise pro vyšetřování <i>Faciens misericordiam</i> (12.8.) <i>Regnans in caelis</i> (12.8.)		
	Září - Prosinec	Filip IV. odjíždí z Poitiers (13.8.)	Události Chinonu (17.-20.8.)		
1309	Leden - únor				Probíhá vyšetřování
	Březen		Papež volí Avignon za své polostálé sídlo		
	Duben - Červenec				
	Srpen		Zahájení vyšetřování (8.8.)		
	Září - Říjen				
	Listopad			Před komisí je předvolán velmistr	
	Prosinec				
1310	Leden				Probíhá vyšetřování
	Únor			Příchod 547 templářů na obhajobu	
	Březen			Templářům je přečteno 127 článků obžaloby	
	Duben		<i>Alma mater</i>	Obhajoba vedena Petrem z Bologne a Renaudem z Provins	
	Květen	Upálení 54 templářů (12.5.)		Je upáleno 54 templářů (12.5.)	
	Červen - Prosinec				
1311	Leden - Květen				Koncil ve Vienne
	Červen		Papežská komise končí vyšetřování		
	Červenec - Září				
	Říjen	Příjezd Filipa IV. Na koncil	Zahájení koncilu ve Vienne (16.10.)	Sedm templářů se nabízí obhajovat řád na koncilu (22.10.)	
	Prosinec	Dopis Filipovi IV. ohledně templářů nabízející se k obraně řádu na koncilu (4.12.)			
1312	Leden				Koncil ve Vienne
	Únor	Svolání stavů do Lyonu (10.2.)			
	Březen	Filipův příjezd na koncil (20.3.)	<i>Vox in excelso</i> (22.3. - tajné zasedání)	Zrušení řádu	
	Duben		Přečtení buly <i>Vox in excelso</i> (4.4.) <i>Ad providam</i> (2.5.) <i>Considerante dudum</i> (6.5.)		
	...				
1313					
1314		Smrt Filipa IV. Sličného (29.11.)	Smrt Klementa V. (20.4.)	Upálení Jakuba z Molay a Geoffroye z Gonnevillu (18.4.)	